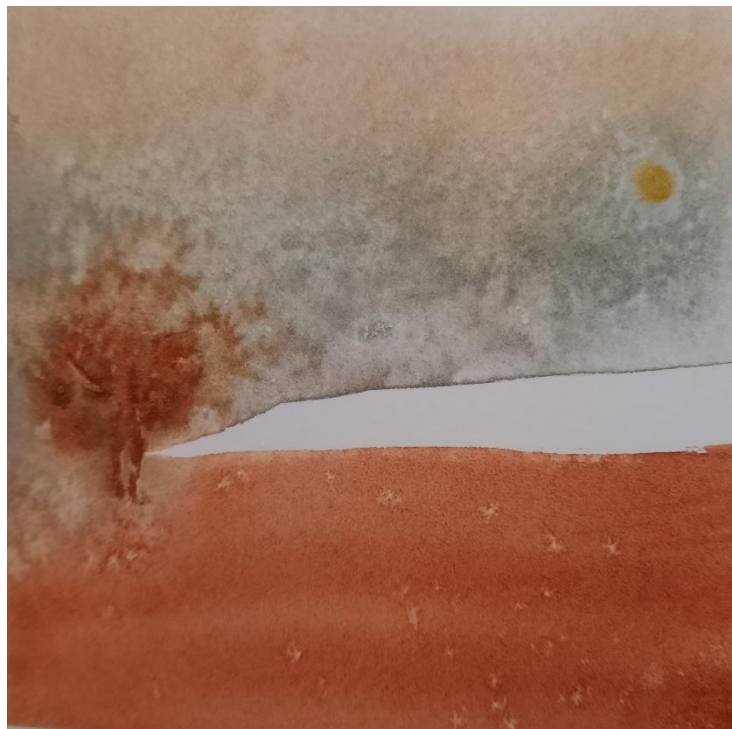

JEBRON INFO

MAANDELIJKS DIGITAAL INFOBLAD

Februari-Maart 2023-2024

JEBRON

2023-2024

Inhoud

- 02 Beste Jebronner Afscheid van Luc Van Drume
- 04 AGENDA FEBRUARI- MAART 2024
- 06 Geactualiseerde 'twijgjes in bloei' In verbondenheid met onze Kerstviering
- 08 Désanne van Brederode: Diepte is van niemand
- 09 Mia De Schamphelaere: 'En toch wordt de wereld er beter op'
- 11 De IJzeren Muur rond Palestina: hoe oorlogsmisdaden deel werden van de Israëliische identiteit
- 18 Israël heeft zijn morele kompas verloren
- 19 HET VERLEDEN IS VOORBIJ MAAR NIET WEG Mark Van de Voorde
- 21 I Mensen zonder papieren: "Droefenis" De Wereld Morgen
- 22 'Zoveel fenomenale rijkdom in de handen van enkelen is onwezenlijk en zelfs beangstigend'
- 25 De zaak-Dalilla Hermans: als antiwoke racisme wordt
- 28 Een mooi voorbeeld van het Green Cities Initiative van de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) Zimbabweans ondernemster maakt bloeiende gemeenschapstuin op voormalig stort
- 30 De leer van Joseph Goebbels. Bieke Purnelle
- 31 'Laten we de echt belangrijke vragen in de war on drugs toch ook maar stellen'

INHOUDELIJK THEMA VAN HET WERKJAAR 2023-2024

JAARTHEMA: GESTALTEN VAN VREDE

30 Januari 2024

Beste Jebronner,

Hoe neem je afscheid van een vriend?

Kun je iets zeggen, kun je iets doen?

Meer dan buigen is er niet.

En in rouw verlangen naar vroeger, toen hij er nog was.

(Hugo Camps bij het overlijden van Karel Van Miert.)

"Het is voorbij ... Deze nacht om 4u is Luc rustig overgegaan ...".

Met deze woorden liet Ili ons deze morgen weten dat Luc zacht ontslapen is. Een schokgolf gaat door ieder van ons ook al zagen we zijn gezondheidstoestand maand per maand achteruitgaan. Een plotse opeenstapeling van longproblemen vorige week bracht hem weer in het ziekenhuis. Moeilijke dagen met af en toe toch opflakkingen die een herstel misschien inluiden maar uiteindelijk haalde de ziekte de bovenhand.

'Verlangen naar vroeger, toen hij er nog was': hij staat als in arduin gebeiteld in ons geheugen.

Rustig, imposant, zelfs in zijn rolstoel. Een blije aanwezigheid, bereid tot een grap met iedereen. En zijn laatste rolstoel moest en kon hem ook tijdens een gesprek optillen zodat hij beter visueel contact had. Een fijn mens.

En voor de liturgie had hij zijn specifieke plaats. Erg Joods bijbelvast. Hij kon Hebreeuwse zinnen citeren zodat het als een lied klonk, ook al begrepen we er geen woord van. Hij vond het ook maar niks dat wij de bijbelteksten lazen vanaf een 'onnozel blad papier', eigenlijk hoorde dat rechtstreeks vanuit het bijbelboek. De rabi's -prachtige namen hadden die allemaal- waren misschien nog beter bij hem gekend dat 'onze' pausen. Alhoewel: hij was een ware encyclopedie als het op geschiedenis of wetenswaardigheden aankwam.

Hij heeft zich ook altijd thuis en geborgen geweten binnen Jebron, spijtig genoeg belemmerde zijn ziekte zijn aanwezigheid in de vieringen. In de liturgiegroep voelde hij zich goed, ook in de tijd dat verplaatsen moeilijk of zelfs onmogelijk werd. Graag ontving hij ons dan met Ili, Isaak en wie er op dat moment ook aanwezig was op de Hogeweg. Stil zat hij dan soms te overdenken wat hij wou inbrengen, nooit ondoordacht, rustig op zijn PC teksten opzoekend. Zoals ook nog tijdens de laatste samenkomst op 21 december voor onze nieuwjaarsviering waarvoor hij dan spijtig genoeg alweer verstek moest laten gaan. De slottekst, het gedicht van Stijn De Paepe werd door hem aangebracht: een leidraad voor onze weg door 2024 was het voor hem en ons (terug te lezen op de website van Jebron).

We zullen 2024 zonder zijn fysieke aanwezigheid moeten gaan maar zijn beeld en inbreng blijven ons voor altijd bij. Dank Luc voor die onverdroten inzet ondanks de beperkingen die je al zovele jaren aan die rolstoel kluisterden.

Evenveel dank en bewondering willen we ook uitspreken naar Ili. Daar schieten woorden sowieso tekort. Dag en nacht toewijding en begrip, attent en alert zijn voor tekenen die zouden kunnen wijzen op een of ander onderliggend opstekend gevaar voor verergering van de toestand. Onze huwelijksbeloften kennen wij allemaal. Ili bracht die belofte op een onnavolgbare manier in de praktijk. 'Ook daarvoor ben ik met jou getrouwd' is een parafrasering van wat ze Luc ooit tijdens zijn ziekteproces beloofde. Dank Ili, vanuit ieders naam om de Naam van de Ene 'Ik zal er zijn' zo tastbaar onder ons te hebben gebracht.

We willen als Jebron die veilige plek blijven waar we allen samen de gedachtenis aan Luc in ere zullen houden.

Het dagelijks bestuur

AGENDA FEBRUARI- MAART 2024

Zondag 4 februari om 10.30 uur in De Werfkapel: viering waarin we ons laten inspireren door **MALAA YOUSAFZAI: zichzelf geven voor vrede en recht.**
Deze viering wordt voorbereid door groep 1.

Maandag 5 februari van 19.30 tot 21.45 in De Mantel van Sint Maarten : **BIJBELS LEERHUIS.** We lezen verder in Numeri en staan stil bij het tweede deel van de hoofdstukken 22-25 (het beroemde verhaal van Balak en Bileam).

Zondag 18 februari om 10.30 uur in de Werfkapel: **eerste viering van veertigdagentijd:** we tekenen elkaar met as om samen deze voorbereidingstijd van Pasen in te gaan.
Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door Stefaan.

Dinsdag 20 februari om 20 uur: **Dagelijks Bestuur van Jebron**

Zondag 3 maart om 10.30 uur in de Werfkapel: in deze viering staan we stil bij **Broederlijk Delen** laten ons inspireren door **Reginald Moreels.**
Deze viering wordt voorbereid en voorgegaan door groep 2.

Maandag 4 maart van 19.30 tot 21.45 in De Mantel van Sint Maarten : **BIJBELS LEERHUIS.** We lezen verder in Numeri en staan stil bij het derde deel van de hoofdstukken 22-25 (het beroemde verhaal van Balak en Bileam).

Dinsdag 12 maart om 20 uur: **ALGEMENE VERGADERING VAN JEBRON vzw. (Hogeweg 50 Erembodegem)**

Zondag 17 maart om 10.30 uur in de Werfkapel: in deze viering staan we stil bij een actueel thema in verband met **Broederlijk Delen: Woke en woke is twee.**
Deze viering wordt voorbereid door groep 3.

VIERINGEN VAN DE GOEDE WEEK

(Voorlopige inhoudelijke planning)

ALGEMEEN THEMA: Van “MENS VOOR DE MENSEN ZIJN” tot “EN TOCH blijven zeggen en doen”

Donderdag 28 maart om 20 uur in de Werfkapel: **viering van WITTE**

DONDERDAG

Thema: MENS VOOR DE MENSEN ZIJN

Over betrokkenheid en verbondenheid, door gestalte te geven aan de NAAM van DE ENE, de BEWOGEN NABIJE.

Deze viering wordt voornbereid door groep 3

Vrijdag 29 maart om 20 uur in de Werfkapel: **dienst van GOEDE VRIJDAG.**

Thema: HOE DE RODE ZEE VOOR VELEN EEN WATER VAN VERDRIET BLIJFT.

De ervaring van de afwezigheid van de BEWOGEN NABIJE, die VERAFF lijkt in het lijden van velen: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?

Deze viering wordt voorbereid door groep 1

Zaterdag 30 maart om 18.30 uur in de Werfkapel: **Viering aan de vooravond van PASEN.**

**Thema: “EN TOCH!” ZAL GESTORVEN GRAAN TOT LEVENGEVEND
BROOD WORDEN.**

Wie zijn leven wil geven voor het heil van de wereld, zal OPSTAAN om dag na dag BEWOGEN NABIJ, OPSTANDIG en GRENZELOOS te leven.

Deze viering wordt voorbereid door groep 2

Na deze viering drinken we samen een glas van verbondenheid

Zondag 21 april om 10.30 uur in de Werfkapel: **viering voorbereid door Stefaan die stilstaat bij een actueel thema.**

Geactualiseerde 'twijgjes in bloei'
In verbondenheid met onze Kerstviering.

***Woorden zijn zelfs niet in staat
om het aroma van een kopje koffie te beschrijven.
Hoe zouden we dan over God kunnen praten?***

(de joodse filosoof Wittgenstein)

1) Midden het meedogenloze en ondraaglijke geweld van de brute oorlog tussen de staat Israël en Hamas, zien we kleine tekenen van hoop en solidariteit met de lijdende bevolking in Gaza.

In de *Lutheraanse kerk in Bethlehem* werd – in plaats van de traditionele kerststal- de kribbe geplaatst tussen een hoop puin. Na alle beelden van kinderen die in Gaza vanonder het puin werden gehaald vonden ze het een goed beeld om te tonen dat Jesus hoort bij de mensen die in het puin moeten leven en slachtoffer zijn van de heersende machtsstructuren.

Ondanks alles en tegen het heersende geweldsbeleid van de overheid in, zijn er in Israël en Palestina gewone mensen die al jaren samen bouwen aan een **rechtvaardige vrede**. Leden van *Parent's Circle Families Forum* vinden elkaar door hun rouw en verdriet te delen. Pax Christi International geeft hen dit jaar de Peace Award. Ze willen dat er duurzame vrede komt in Israël en Palestina. Zonder het huidige en historische verdriet aan beide kanten te ontkennen, blijven ze overtuigd dat een klimaat van haat en polarisering daar nooit toe kan leiden.

(?? Ook 'Women Wage Peace' is een Israëlische basisvredesbeweging, opgericht kort na de Gaza-oorlog in 2014 en is inmiddels uitgegroeid tot 45.000 leden, de grootste grassroots vredesbeweging in Israël van dit moment. Het primaire doel is om de Israëlische regering onder druk te zetten om een "bilateraal aanvaardbaar politiek akkoord" te bereiken. De beweging stelt vrouwen uit verschillende gemeenschappen in staat om over scheidslijnen heen vertrouwen op te bouwen, wat leidt tot een gezamenlijke eis voor diplomatieke onderhandelingen, met volledige vertegenwoordiging van vrouwen, om een einde te maken aan het Israëlisch-Palestijnse conflict.)

2) Er heerst een voedselcrisis.

We worden met z'n allen door de voedingsindustrie meegesleurd in een dieet met te veel bewerkte voedingsmiddelen, die bijdragen aan allerlei gezondheidsproblemen zoals obesitas, hoge bloeddruk en hartziekten. Toch lobbyen ze vanuit de voedingsindustrie voor zo weinig mogelijk regelgeving... Gedreven door winst blijft de voedingsindustrie hun agressieve marketingcampagnes richten op kinderen voor ongezonde snacks en suikerhoudende dranken. Ook voedselverspilling is een groot probleem. Daar schril tegenover staat dat er voor een deel van de wereldbevolking gewoon te weinig voedsel is.

Tegen deze onrechtvaardige crisis in zijn er ook -kleinschalig maar zeker – de opkomst van *lokale voedselinitiatieven, zoals voedselcoöperatieven, zelfplukboerderijen en boerenmarkten*, die

gemeenschappen verbinden en duurzame landbouw ondersteunen. Ook *Ricolto* is een organisatie die oa. probeert in scholen het tij te keren. Binnenkort van 12 tot 21 januari is het weer hun actieweek. Recht op goed eten voor iedereen is hun moto.”

Al die initiatieven zetten mensen aan tot gezonde voedingsgewoonten en brengen hen weer in verbinding met de seizoenen en de natuur. Waar mensen weer zelf leren koken en eenvoudige maar voedzame maaltijden bereiden met zo weinig mogelijk druk op de planeet, en in solidariteit met mensen en boeren in het zuiden.

3) De opwarming van de aarde gaat onverminderd verder. Het laatste alarmerende klimaatrapport van de VN vorige maand laat weinig aan verbeelding over: "De wereld stevent af op een opwarming met 2,5 tot 2,9 graden Celsius als we met zijn allen niet snel de klimaatinspanningen opschroeven en de uitstoot van broeikasgassen drastisch doen dalen” . Wat we momenteel doen, is en blijft ruim onvoldoende. De tijd om nog dingen bij te sturen tegen 2030, wordt intussen steeds korter.

Toch zijn er ook op dit vlak sprankeltjes hoop te ontwaren: Denk maar aan de uitspraak van het hof van beroep in de klimaatzaak. Het hof van beroep besliste een paar weken geleden dat alle overheden van ons land de uitstoot van broeikasgassen met 55 procent moeten verminderen tegen 2030. Dat zou nog haalbaar zijn ook, door nog meer in te zetten op zonnepanelen, windmolens, elektrische auto's en beter geïsoleerde huizen.

Ook de klimaattop van Dubai spreekt voor het eerst van een geplande transitie, weg van de fossiele brandstoffen”. De vraag is hoe bindend het allemaal zal zijn, maar tegen 2050 wordt gestreefd naar een netto nul-uitstoot.

Sinds hij op Antarctica met eigen ogen de gletsjers zag wegsmelten, liet het klimaatprobleem leraar Koen Meirlaen uit Deinze niet meer los. “Ik wil juiste kennis bij de burger krijgen, en ze inspireren tot actie.” werd zijn leidmotief. Beginnen deed hij alvast bij zijn eigen leerlingen en collega's.

“Tijdens de klimaatmarsen in januari 2019 zochten onze leerlingen in vijf werkgroepen **oplossingen voor de speelplaats, mobiliteit, voeding, infrastructuur en afvalbeheer**. Een groep leraren en de directie sprongen mee op de kar.

We lanceerden herbruikbare drinkflessen, en voortaan biedt de school dagelijks een vegetarische optie aan in de refter. We mikten ook op vleeseters: een deel van hen liet telkens een groot stuk kip of worst liggen want grootkeukens bieden vaak één formaat aan: onze leerlingen kunnen nu een kleinere portie opscheppen. En **leraren kopen voedseloverschotten** aan die niet bij het buffet belanden. Zo reduceren we onze voedselverspilling. Kleine beetjes, maar op jaarbasis scheelt het wel een grote hap.

Désanne van Brederode :Diepte is van niemand

Schrijfster en filosofe, en in 2023 gastauteur van tijdschrift Speling

Een column op de website van uitgeverij SKANDALON

Ruim voor mijn vijftigste kon ik al regelmatig verzuchten dat ik ‘in het huidige tijdsgewricht’ diepgang miste: in de media, in kunst en literatuur, en zelfs op plekken waar men zich uitdrukkelijk bezighield met filosofie, levensbeschouwing, spiritualiteit, religie en/of culturele en maatschappelijke vraagstukken – kortom, met ‘verdieping’. Nu eens wees ik de hijgerige talkshow-mentaliteit als schuldige aan, dan weer de omloopsnelheid van sociale media. Ook het onderwijs moest het soms ontgelden, of de overdreven aandacht voor het waargebeurde, autobiografische verhaal. Voor de sensatie, emotie, bij andermans openbare biecht. Zelden kwam bij me op dat ik, door hierover te klagen, misschien wel (nog meer) onderdeel van het probleem werd.

Tot ongeveer mijn twintigste had ik diepgang vooral gemist in mijn persoonlijk leven. Leuke vriendinnen, daar niet van, maar ik hunkerde naar een zielsverwant met wie ik Nou ja, mijn eigen diepe worstelingen, diepe begeertes, diepe somberheden, en mijn diepontroerende ervaringen van heiligheid zou kunnen delen. Zonder oeverloos te hoeven worden, aangezien hij, met hoofdletter inderdaad, het meeste onmiddellijk zou herkennen.

Dat stille waters niet altijd duiden op diepe gronden, mocht ik daarbij al snel ontdekken. Een pijnlijke ontdekking, bij herhaling – want er waren weinig spreekwoorden waarin ik zo graag had willen blijven geloven als in deze, die zo mooi poëtisch klonk, zo mysterieus, zo beloftevol, en die vele verliefdheden vergezelde. Helaas. Schuchter gestamel bleek zelden een symptoom van een sensitief, verbeeldingsvol, rijk en gelaagd innerlijk leven: sommige beeldschone jongens zeiden gewoon niet veel. Wat ze wel te melden hadden, behoefde hooguit een handjevol simpele woorden. Jip & Janneke-taal avant la lettre en dit niet eens met het doel om door zoveel mogelijk mensen zo goed mogelijk te worden begrepen, want ook dat verlangen leek hen vreemd. Ze waren volkomen duidelijk. Goedbedoeld gezeur om een toelichting was helemaal niet nodig, sowieso werd praten schromelijk overschat. Taal was een handig communicatiemiddel, meer niet. Op mijn brieven kwam geen antwoord, met mijn gedichten was ik bij hen aan het verkeerde adres.

Het duurde even voordat ik inzag dat het spreekwoord, dat in veel gevallen dus niet opging, ook niet per se waar werd door het om te draaien. De monosyllabische mompelaars waren lang niet allemaal oppervlakkig, dat was één. Twee: de virtuoze, openhartige, idealistische hardop-dromers, de snelle, analytische, geestige, breed-geïnteresseerde, snel geraakte, enthousiaste praters beschikten niet per definitie over de diepte die ik onder hun woelige, schuimende, fonkelende oppervlak wél durfde te vermoeden – al was het maar omdat ze geregeld over diepzinnige onderwerpen spraken, op een ehm ..., diepzinnige manier. En trouwens, wat is dat: diep?

Naarmate ik ouder word, ontmoet ik meer en meer diepgang, in meer en meer mensen. Er gaat geen dag voorbij of iets of iemand raakt me diep. Ook in een mailtje, ook op sociale media, ook in haast, in de rij bij de supermarkt, op de halte van een tram die maar niet komt. Diepte is van niemand. Het leven zelf is diep. Te diep voor analyse, grondige duiding. Mijn eigen diepte blijkt grondeloos, bodemloos en dijt nog almaar uit, sinds ik de moed heb om me door de diepte zelf te laten vinden en me met stomheid te laten slaan. Straks blij ik zelf zo’n stil water.

Mia De Schampelaere: 'En toch wordt de wereld er beter op'

Kerknert 18 januari 2024 Mia De Schampelaere is coördinator van het Opvangpunt seksueel misbruik in de Kerk. Hoe kijkt ze terug op het woelige jaar 2023 en waar ziet ze hoop?

Was 2023 voor u 'het jaar van Godver-geten'?

Sinds de uitzending gaat er in ieder geval geen dag voorbij of ik ben bezig met mijn werk voor het opvangpunt: mensen beluisteren, archieven raadplegen en informatie verzamelen, religieuze oversten of bisschoppen inlichten. We zitten aan 160 meldingen sinds september, tegenover 16 in het jaar voordien, voor 5 vrijwilligers. De meeste meldingen gaan wel over feiten van 40, 50 of 60 jaar geleden.

Ook bejaarde mensen vinden het nu belangrijk dat het misbruik dat hun werd aangedaan genoteerd en opgevangen wordt.

Gelukkig hebben we extra ondersteuning gekregen vanuit de bisdommen, maar het heeft een grote impact. Mijn vrijwilligerswerk is een permanente opdracht geworden.

Schrok u van de woede die de docu teweegbracht in de samenleving tegenover de Kerk?

De impact van seksueel misbruik is onpeilbaar. Overlevers moeten verder met een verschrikkelijk zware last. Voor het eerst is die impact ook echt aangekomen in de samenleving. Voor mij was het niet nieuw, want veel van de getuigen heb ik zelf begeleid sinds 2010, toen er al een schokgolf door Kerk en samenleving ging door de crisis met Vangheluwe. Destijds overheersten verdriet en schaamte om wat zo lang verzwegen was en zo'n diep lijden had veroorzaakt. Van daaruit heeft de Kerk volop meegewerkt met de parlementaire commissies (ook voor gedwongen adopties), hun aanbevelingen uitgevoerd en de werking van het opvangpunt ook verder gezet na de termijn van het Centrum voor arbitrage. Dat 160 mensen de weg naar daar gevonden hebben sinds de uitzending, toont dat het toegankelijk is en werkt. We leefden dus enigszins in de veronderstelling dat we deden wat de samenleving (terecht) van de Kerk verwachtte. Vandaag worden we geconfronteerd met een gevoel van woede en zelfs haat tegenover de Kerk en dat is soms moeilijk te plaatsen.

Hoe gaan we als christenen best om met die gevoelens in de samenleving, vindt u?

Toen ik in 2010 mijn medewerking toezegde aan het opvangpunt, deed ik dat vanuit de motivatie om, als het ware, de Kerk te redden. Maar als je in de ogen kijkt van mensen die misbruik hebben meegemaakt, dan worden zij je motivatie.

Ik moet niet de Kerk van Christus redden, maar Christus zien in de gekwetste mens.

Hun leed is ook een wonde in zijn lichaam. Schaamte en verdriet over wat er gebeurd is in de Kerk zijn op hun plaats. Het zou veel slachtoffers moed geven als ze zien dat de Kerk zich kan hervormen. En dan bedoel ik: stoppen met de eindverantwoordelijkheid altijd of toch grotendeels bij gewijde, celibataire mannen te leggen. Laat vrouwen en mannen, vaders en moeders, gelijkwaardig aan het roer staan. Dat zou al veel helpen. Nu, op dat vlak zie ik toch het een en ander in beweging komen en dat geeft me hoop. Daarnaast vind ik ook dat we foutieve informatie kordaat moeten rechtzetten. Dat is geen misplaatste verdediging voor wat er fout gelopen is in het verleden. We mogen gerust ook het positieve beklemtonen: sinds 2010 kunnen slachtoffers voor wie justitie niets meer kan doen bij het opvangpunt terecht. Ze hoeven geen materiële bewijzen aan te dragen. Een geloofwaardig verhaal is voldoende om op begeleiding

en een tegemoetkoming te kunnen rekenen. Er zijn feiten erkend tot in 1937. Welke andere maatschappelijke instantie doet dat? De Kerk loopt daarin voorop, maar ze heeft dan ook veel in te halen.

Hoe evalueert u uw getuigenis bij de Vlaamse parlementaire commissie?

We zijn daar heel pedagogisch tewerk gegaan, in het besef dat de meeste parlementsleden er in 2010 nog niet bij waren. De meesten hadden geen volledig beeld van wat het federale parlement destijds zelf aanbevolen had en wat daarmee is gebeurd. Ze vertolken voor een stuk de publieke opinie, die dan weer voortgaat op wat er in de media te zien en te lezen was. Ik hoop natuurlijk dat er aanbevelingen uit de commissies komen die goed zijn voor alle slachtoffers van misbruik. De kerkleiding heeft al laten weten dat ze bereid is om meer bij te dragen aan de psychologische ondersteuning van slachtoffers. Uiteraard zal dit ook voor andere maatschappelijke sectoren, zoals sport of cultuur, op een of andere manier werkbaar moeten kunnen worden gemaakt.

Welke raad geeft u intern aan de kerk-leiding?

Vandaag is er geen enkele bisschop of overste die de feiten nog onderschat. Medewerking met het opvangpunt wordt door niemand in vraag gesteld. Wel is het zo dat sommige congregaties zo verouderd zijn, dat we soms bij buitenlandse verantwoordelijken moeten aankloppen om aan de nodige informatie te geraken en dat kan de zoektocht wel hinderen. Ik heb wel gemerkt dat de communicatie naar de gelovige gemeenschap toe vrij laat kwam. Men wilde het einde van de uitzendingen en de parlementaire commissie afwachten alvorens naar het publiek te communiceren. Maar daardoor bleven de gelovigen wat aan hun lot overgelaten.

Op welke vlakken kan de Kerk nog meer doen voor de slachtoffers, vindt u?

In kerkgebouwen een blijvende plaats inrichten voor de herdenking van de slachtoffers, lijkt me een heel belangrijk voorstel. In de kathedraal van Antwerpen hebben we enkele jaren geleden al het beeld *Esse est percipi* een plaats gegeven. Nu liggen er ook gebedskaarten bij, die je kunt meenemen. In Scherpenheuvel kreeg het genadebeeld een traan op de mantel en in de kapel van de broeders van Oostakker komt een schilderij gemaakt door een slachtoffer. Op 28 december heeft een aantal kerken de klokken geluid ter herinnering aan de slachtoffers. Zo groeien er diverse initiatieven. Ze helpen de kerkgemeenschap om attent en nederig te blijven en de donkere periode van het misbruik nooit meer te vergeten.

Ook op vlak van preventie worden er nog meer stappen gezet.

Verantwoordelijken – leek, priester, religieus – moeten zich nog meer oefenen in het herkennen van signalen dat er iets fout loopt, dat durven aanbrengen in plaats van te kiezen voor een schijnbare eenheid en zwijgcultuur. Dat vergt opleiding en opvolging.

2023 was een zwaar jaar, ook op wereldvlak. Wat geeft u hoop voor 2024?

De wereld komt snel en heftig binnen, elk moment van de dag. Oorlogen worden voor onze ogen uitgevochten op sociale media. Toch ben ik er nog altijd van overtuigd dat de wereld er globaal gesproken op vooruit gaat. Maar voor positief nieuws is er minder plaats.

Dat seksueel misbruik zo op de voorgrond is gekomen, is eigenlijk heel goed voor de samenleving.

Het was een nieuwe golf van bewustmaking en dat kan alleen maar een hulp zijn voor mensen die vandaag met misbruik, in welke context dan ook, geconfronteerd worden. Ze staan er niet alleen voor. Voor de rest kijk ik uit naar het vervolg van de Synode over synodaliteit. Ik hoop stellig dat de slotsessie in oktober zal tonen dat de Kerk in staat is om zichzelf te hervormen.

2024 is ook een belangrijk verkiezingsjaar. Baart het u zorgen?

Meer dan de helft van de wereldbevolking brengt dit jaar zijn stem uit. Dat zou een feest voor de democratie kunnen zijn, maar het is nog maar te hopen dat onze democratieën bestuurbaar blijven. Ik ben er niet zo gerust in. Voor een democratie is het belangrijk dat alle stemgerechtigden dezelfde informatie delen en het eens zijn over een aantal feiten. Maar we leven meer en meer met versnipperde waarheden en in cocons van het eigen gelijk. Het is verleidelijk voor politici om daarin mee te gaan en door de algoritmes van sociale media opgepikt te worden.

De idee dat de samenleving iets is van ons allemaal, staat onder druk.

We moeten weer beseffen dat we er allemaal belang bij hebben dat er geen daklozen op straat moeten slapen, dat er een rechtvaardig asielbeleid is en algemene gezondheidszorg, noem maar op. Politici moeten opnieuw hun idealisme durven te tonen. Ik denk dat je daarmee de mensen kunt raken. Jongeren hebben toch ook nood aan toekomstdromen en idealen?

De IJzeren Muur rond Palestina: hoe oorlogsmisdaden deel werden van de Israëliëse identiteit

MO Digitaal 13 JANUARI 2024

Deze week begonnen de hoorzittingen voor het Internationaal Gerechtshof in Den Haag in de zaak van Zuid-Afrika tegen Israël. Wat bezielt Israël in Gaza? En hoe kan dat blijven duren? MO* had een lang gesprek met de Brits-joodse journalist Arthur Neslen, ex-correspondent voor de BBC. 'Antwoorden vind je in de Joods-Israëliëse identiteit en de geschiedenis van het zionisme', stelt hij in dit eerste deel van het gesprek.

In zijn meesterwerk *Occupied Minds: A Journey Through the Israeli Psyche*, dat hij in 2006 schreef, toont Arthur Neslen de sporen van de 'IJzeren Muur' in de woorden, drijfveren, angsten en daden van Joodse Israëliërs.

De IJzeren Muur is de titel van een essay dat de Russische journalist Vladimir Jabotinsky schreef op 4 november 1923. Het zou de wereldgeschiedenis veranderen. Jabotinsky zou in de jaren '30 de hoogste commandant worden van Etsel. Dat is de extreemrechtse zionistische militie in Palestina waar Likodet uit zou ontstaan, de partij van premier Benjamin Netanyahu.

Het essay was een kritiek op de grondlegger van het zionisme, Theodor Herzl. Die had in zijn utopische fictiewerk Altneuland beschreven hoe de lokale bevolking van Palestina de kolonisten zou verwelkomen. Jabotinsky geloofde dat niet.

‘De kolonisatie kan alleen doorgaan achter een ijzeren muur die de oorspronkelijke bevolking niet kan doorbreken.’

Volgens hem was het ‘onmogelijk om de vrijwillige instemming van de Palestijnse Arabieren te verkrijgen om “Palestina” om te vormen van een Arabisch land tot een land met een Joodse meerderheid. Elke inheemse bevolking in de wereld verzet zich tegen kolonisten (...). Dat is wat de Arabieren in Palestina doen en wat ze zullen blijven doen zolang er een sprankje hoop overblijft (...). Dat betekent dat de kolonisatie alleen kan doorgaan achter een ijzeren muur die de oorspronkelijke bevolking niet kan doorbreken.’

De IJzeren Muur is een metafoor voor permanente oorlog en voor het machtige Israëliëse leger. Dat leger, gesteund door een grote mogendheid, controleert en straft de lokale Palestijnse bevolking totdat die zich neerlegt bij de Israëliëse dominantie.

Ze is niet tijdelijk, de militaire controle-infrastructuur op de Westelijke Jordaanoever en rond de Gazastrook: muren, hekken, controleposten, hoogtechnologische surveillance, draconische straffen en militaire rechtbanken. Het is een permanent schild, waarachter de verdrijving van Palestijnen en de bouw van Joodse nederzettingen verder kunnen gaan.

In dit eerste gesprek met Arthur Neslen hebben we het over de IJzeren Muur en het concept van de Nieuwe Jood: hoe militaire suprematie, oorlogsmisdaden en een afkeer van onderhandelingen met de Palestijnen deel geworden zijn van de Israëliëse identiteit.

De Nieuwe Jood

Neslen legt uit hoe wreedheid als strategie teruggaat op de geconstrueerde identiteit van de Israëli, of de ‘Nieuwe Jood’. Maar evengoed op de grijstinten van de vele Joodse identiteiten die het zionisme probeerde uit te wissen.

In de praktijk was het zionisme immers een nationalistische aanval op het Jodendom zelf. ‘De Oost-Europese zionistische leiders van het begin van de twintigste eeuw hadden een afkeer van de “bevende getto-Jood” die eeuwenlang in ballingschap had geleden’, vertelt Neslen. ‘Ze koesterden vaak dezelfde raciale stereotypen over deze joden als antisemieten, en construeerden een nieuwe joodse identiteit: de Nieuwe Jood. Vrielijk, onverbiddelijk. Het idee was om een nieuw “puur” archetype te vormen, helemaal vanaf nul.’

‘Oost-Europese zionistische leiders koesterden dezelfde raciale stereotypen over vele joden als antisemieten.’

‘Ze eisten van Arabische Joden, die ze zwak en primitief vonden, dat ze hun Arabische cultuur zouden opgeven. Ze accepteerden Arabische Joden vooral omdat die nodig waren voor een Joodse meerderheid in Palestina. Zelfs het gebruik van het Jiddisch, de taal van Europese Joden die na de Holocaust naar Israël migreerden, werd verboden omdat het een bedreiging was voor het nieuwe Hebreeuws.’

Bijzonder was dat de zionisten de kracht van de Nieuwe Jood niet toonden door zich te verzetten tegen het fascisme en antisemitisme in Europa, maar tegen de Arabieren in Palestina.

‘Hun argument was dat we Europa moesten verlaten en “terugkeren naar Zion”, daar land innemen en andere mensen van het land verdrijven’, zegt Neslen. ‘Ze sloten zelfs deals met

jodenvervolgers in Oost-Europa, zoals in 1903 met de Russische minister van Binnenlandse Zaken Vjatsjeslav von Plehve. "Jullie willen van de joden af, wij willen ze hebben", daar kwam het op neer. Er was altijd een samenvloeiing van belangen tussen de antisemitische krachten en de zionistische groepen, ook al waren ze niet hetzelfde.'

Sommige vooroorlogse Oost-Europese joodse politieke bewegingen, zoals de Algemene Joodse Arbeidersbond waarbij Neslens familie aangesloten was, verzetten zich tegen deze strategie. Zij spraken zelfs over 'de antisemitische basis van het zionisme zelf'.

Afkeer van onderhandelingen

'De zionistische kolonisatie moet ofwel stoppen, ofwel doorgaan ongeacht de oorspronkelijke bevolking', schreef Jabotinsky in 1923 in zijn essay.

De zionistische beweging heeft nooit willen wachten tot er via onderhandelingen een akkoord zou zijn met de Palestijnen. Ze heeft met militaire macht de Joodse staat opgericht en uitgebreid. De adoratie van viriliteit en onverzettelijkheid vertaalde zich in een afkeer van onderhandelingen.

Vroege voorbeelden daarvan waren de zionistische terreuraanslagen in de jaren '40 tegen de Britten en tegen de lokale bevolking, waarmee Jabotinsky's Etsel de oprichting van de staat Israël versnelde. En ook na de oprichting van de staat wilden de zionisten niet onderhandelen. Etsel vermoordde in 1948 zelfs VN-bemiddelaar Folke Bernadotte.

De Gebalde Vuist

In zijn artikel *A way out of the Gaza crisis* in 2006 beschrijft Neslen een vredesinitiatief uit dat jaar dat uitzicht bood op een duurzame oplossing. Het initiatief kwam van Menachem Froman, een joodse rabbijn en religieuze kolonistenleider die goede relaties had met toenmalig Hamas-leider sjeik Ahmad Yasin.

Neslen interviewde Froman en kon documenten inkijken over een gevangenenruil, een staakt-het-vuren en onderhandelingen met Hamas.

Froman streefde naar een akkoord met Hamas dat bepaalde religieuze Joodse nederzettingen op Palestijns grondgebied zou erkennen, in ruil voor een tweestatenoplossing. Hamas aanvaardde het plan, en een delegatie van Joodse rabbijnen zou het lanceren samen met Hamas-politici.

Maar de Israëlische regering wilde Hamas tot een nederlaag dwingen door militair overwicht te tonen. Ze arresteerde de Hamas-politici, een paar uur voor de persconferentie over het vredesinitiatief zou beginnen, en trok de verblijfsrechten van de betrokken Hamas-politici in. De volgende dag stuurde ze tanks Gaza binnen. De blokkade van de Gazastrook en de militaire aanvallen op Gaza begonnen het jaar daarop.

In een ander artikel uit 2006, *The Clenched Fist of the Phoenix* ('De gebalde vuist van de feniks'), citeerde Neslen Amir Peretz, de toenmalige Israëlische minister van Defensie die uitlegde waarom hij het vredesinitiatief weigerde: 'Onze hand is open voor vrede, maar gebald tot een vuist in het gezicht van terreur.'

De metafoor van de gebalde vuist verwijst naar een lied dat de Joodse partizanen in de jaren '30 zongen toen ze door de bossen naar Warschau marcheerden. Onderhandelen met Palestijnen werd afgeschilderd als gedrag van 'de getto-Jood', terwijl het militaire antwoord aansloot bij 'de Nieuwe Jood'.

Zelfs de Oslo-akkoorden van 1993, ogenschijnlijk een teken van bereidheid tot onderhandeling, waren een toepassing van Jabotinsky's IJzeren Muur: Israël had de Palestijnen tot onderwerping

gedwongen en zou hen nu autonomie verlenen in kleine enclaves binnen de Joodse staat. In de rest van het gebied zou de kolonisatie verdergaan.

Dertig jaar na de Oslo-akkoorden is er één “Joodse staat” from the river to sea, tussen de Jordaan en de Middellandse Zee. De infrastructuur is er zodanig ontworpen dat Israëli's het niet eens merken als ze vanuit Israël de nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever binnenrijden. De Palestijnen in de enclaves, achter controleposten en een fysieke muur, zien ze nooit.

Neslen schetst een parallel tussen de Oslo-akkoorden en het Kyoto-protocol, het bekende klimaatverdrag van 1997: ‘Je had bij beiden een machtige speler die niet bereid was compromissen te sluiten omdat hij belang had bij de status quo: het Israëlische leger en de fossiele brandstoffenindustrie. En je had een zwakkere partij die gedwongen was te “onderhandelen” met de sterkeren: de rest van de mensheid en de Palestijnen.’

‘Voor Israël is oorlog net zo essentieel als wielen voor een fiets: als ze stoppen met draaien, val je.’

‘Het resultaat na Kyoto was greenwashing (doen alsof je klimaatvriendelijke maatregelen neemt, red.), terwijl de uitstoot van broeikasgassen elk jaar naar nieuwe hoogten stijgt. En na de Oslo-akkoorden voortdurend gepraat over de tweestatenoplossing, terwijl Israël de kolonisatie elk jaar uitbreidt. Eenmaal je accepteert dat de machtigen het tempo, de schaal en de aard van verandering bepalen, is er geen andere uitkomst mogelijk.’

Neslen bedoelt dat Israëlische leiders de huidige status quo van conflict en kolonisatie niet als een probleem zien, maar als een oplossing. Als oplossing voor de omgang met de Palestijnen, maar ook als oplossing om de diverse achtergronden van de Joden in Israël te laten opgaan in die ene Israëlische identiteit, verenigd onder een gezamenlijke strijd voor “overleving”.

Als vrede die lijm zou doen oplossen, zouden de verschillende joodse identiteiten terug kunnen bovendrijven. ‘Een belangrijk ingrediënt in die lijm is het leger’, zegt Neslen. ‘Voor Israël is oorlog net zo essentieel als wielen voor een fiets: als ze stoppen met draaien, val je. Het land handhaaft sinds zijn ontstaan 75 jaar geleden een officiële militaire noodtoestand.’

Zwaarste bombardementen ooit

De voorbije maanden waren we getuige van de zwaarste bombardementen in de geschiedenis van de moderne oorlogvoering. Ze richtten op drie maanden tijd meer verwoesting aan dan de Syrisch-Russische bommen op Aleppo tussen 2012 en 2016, of de zware Russische bombardementen op het Oekraïense Marioepol.

Zuid-Afrika, het land van Neslens moeder, spande eind december een zaak tegen Israël aan bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag. ‘Dat nieuws was een ongelooflijke opluchting’, reageert Neslen. ‘Israël heeft keer op keer laten zien dat het zijn gedrag alleen zal matigen als het met gevolgen wordt geconfronteerd. Als de straffeloosheid voortduurt, zal deze Israëlische regering de vernietiging van Gaza en de verdrijving zeker voortzetten. Daarom is deze zaak heel belangrijk.’

Het verzoekschrift en de pleidooien van Zuid-Afrika aan het Internationaal Gerechtshof beschrijven in detail wat Israël doet in Gaza. Bommen maakten er sinds 7 oktober meer dan 25.000 Palestijnse doden en 55.000 gewonden en vaagden hele families en generaties weg. Ze beschadigden of verwoestten 355.000 huizen (60% van het huizenbestand in Gaza), en vernielden ziekenhuizen tot er in Noord-Gaza geen volledig functionerend ziekenhuis meer was.

1,9 miljoen Palestijnen (ofwel 85% van de bevolking van Gaza) overleven in geïmproviseerde tenten zonder water of sanitaire voorzieningen, met epidemische ziekten en een dreigend risico op hongersnood tot gevolg.

80% van de Palestijnen in Gaza is al vluchteling of nakomeling van vluchtelingen die in 1948 werden verdreven tijdens de Nakba, de verdrijving van Palestijnen bij de oprichting van de staat Israël. De huidige Israëlische leiders lijken vandaag dezelfde strategie te volgen als toen: oorlogsmisdaden begaan, totale vernietiging en gedwongen verplaatsing creëren, het leven onmogelijk maken, en vluchtende Palestijnen vervolgens het juridische label 'vrijwillige emigranten' opplakken.

Het leger, instrument van verdrijving

Om het bewustzijn van de 'Nieuwe Jood' te vormen, veranderden Hebreeuwse taalkundigen ook de betekenis van woorden. Het woord bitachon betekent in het Jiddisch en oud-Hebreeuws 'vertrouwen op God'. In Israël betekent het 'veiligheid'.

De 'Nieuwe Jood' vertrouwt niet op God in benarde situaties, maar vestigt vertrouwen in de afschrikkende macht van de staat en het leger. De religieuze betekenis van het woord is niet veranderd, maar veiligheid is de kern van het geloof geworden.

'Wanneer het leger onderdeel van je identiteit is geworden, wordt elke aanval op dat leger ervaren als een aanval op jezelf', zegt Neslen. Dat verklaart waarom Israëli's zich zo diep geraakt voelen in wie ze zijn door de Palestijnse aanval van 7 oktober 2023. En hoe dieper geraakt, hoe extremer de kracht die het leger toont.

In eerdere Gaza-operaties was het doel van Israël om de Palestijnen collectief te straffen en hen tot onderwerping te dwingen. Nu is het doel, zoals uitgesproken door ministers, diplomaten en woordvoerders, 'vrijwillige migratie', een eufemisme voor verdrijving.

Het Israëlische leger is tegelijk een instrument van verdrijving én van onderdrukking van verzet tegen die verdrijving.

Israëli'sch premier Benjamin Netanyahu zei meermaals dat de Palestijnen zich maar tegen hun eigen extremisten moesten keren. Dat is een verwijzing naar Jabotinsky, die schreef: 'Pas als er geen hoop meer is om van ons af te komen, omdat ze geen bres in de ijzeren muur kunnen slaan, zullen ze hun extremistische leiders laten vallen en zal hun leiderschap overgaan op de gematigde groepen. Dan mogen we verwachten dat ze eerlijk praktische kwesties bespreken, zoals een garantie tegen verdrijving.'

Die verdrijving is in volle gang. Neslen bezocht de Gazastrook verschillende keren. Hij ziet zelfs een dieper proces van uitwissing van de herinnering: 'In Gaza voelde je het Palestina van weleer, aan de zee, uitkijkend op de rest van de wereld. Die herinnering wordt uitgewist. Het uitgangspunt lijkt om zoveel mogelijk van het land te verwoesten en eroverheen te bouwen, zoals na 1948.'

Hoe Israël zich verkoopt

De verontwaardiging die dit opwekt, is voor Israël van weinig belang. Israël's eerste premier David Ben-Gurion zei zelf: 'Het maakt niet uit wat de goyim (niet-joden, red.) zeggen. Het maakt uit wat de Joden doen.' Dit leger voelt zich niet geremd door kritiek of internationale rechtsregels.

'Luister niet naar wat Israël aan de rest van de wereld zegt, maar kijk naar wat het Israëlische leger doet.'

Neslen vertaalt het als volgt: 'Luister niet naar wat Israël aan de rest van de wereld zegt, maar kijk naar wat het Israëlische leger doet. Het discours over zelfverdediging, evacuatie of veilige zones moet je niet te serieus nemen. Concentreer je op wat er werkelijk gebeurt. Mensen hebben geen plek meer om naar terug te keren. Israël is bezig met het creëren van feiten op de grond, daar is het goed in.'

Zelfverdediging is het verhaal dat Israël de wereld vertelt om zichzelf als een normale staat te presenteren. Israël is een erkende staat, maar alles wat het doet in de bezette gebieden is daar geen deel van. Daarom benadrukte VN-experte Francesca Albanese in november dat Israël zich in Gaza niet kan beroepen op het recht op zelfverdediging.

Veel journalisten schrijven over de Israëlische militaire acties in de bezette gebieden alsof het acties zijn van een normale staat, eerder dan die van een koloniserende macht. Wie dat doet, neemt deel aan het Israëlische beleid van normalisatie van deze kolonisatie. Want het Israëlische leger en zijn militaire rechtbanken opereren als de IJzeren Muur: als instrument van een kolonisatie die illegaal is onder internationaal recht.

‘Na zoveel jaar zou je verwachten dat ze het begrepen hebben, maar veel journalisten lijken het geheugen van een goudvis te hebben’, zegt Neslen. ‘Ze zouden zich veel meer moeten verdiepen in de basis van het probleem: de zionistische ideologie.’

‘Door de jaren is die ideologie natuurlijk verstrengeld geraakt met economische belangen in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Daar is de defensie- en oorlogsindustrie invloedrijk. Voor die industrie is het juist goed als er ergens een leger in permanente staat van oorlog is, zodat ze het kunnen blijven bedienen.’

In een permanente oorlog waarin een straffende militaire macht zich bewust tegen burgers keert, zijn loutere oproepen tot ‘respect voor het internationaal recht’, zoals de Belgische premier Alexander De Croo (Open Vld) deed bij zijn bezoek aan de grensovergang in Rafah eind november, ook onvoldoende.

Het maakt weinig indruk op radicale zionisten, omdat het net hun uitdrukkelijke bedoeling is het internationaal recht te schenden.

Meer nog, zo’n oproep biedt hen een propaganda-opportunititeit. De Israëlische minister van Buitenlandse Zaken Eli Cohen intimideerde De Croo op Twitter: ‘Wij veroordelen de valse beweringen van de premiers van Spanje en België, die terrorisme steunen. Israël handelt in overeenstemming met het internationaal recht.’

Zo verschuift Israël het debat: harde intimidatie tegen de minste kritiek. Dat leidt tot zelfcensuur in media en politiek. En Israël-critici zijn al blij met zwakke veroordelingen, terwijl ze worden afgeleid van de dieperliggende kern van het probleem.

Ontmenselijking van Palestijnen

Een van de Israëli’s die Neslen voor zijn boek interviewde, zei: ‘Vroeger gaf ik om burgers. Nu niet meer, want ze doen niets om dingen te verbeteren.’

Israëlische leiders zeggen al generaties lang dat er bij de Palestijnen geen partner voor vrede is. Dit leidt tot ontmenselijking. Een groot deel van de Israëlische bevolking is niet geschokt als Gazaanse burgers massaal worden gedood, omdat ze zichzelf ervan hebben overtuigd dat ‘de anderen’ toch geen vrede willen. ‘Dat is heel handig’, zegt Neslen. ‘Als er geen partner voor vrede is, dan hoef je nooit concessies te doen. En als je de sterkere partij bent, kan je gewoon steeds meer land innemen.’

En dat is volgens hem het uiteindelijke doel van de ontmenselijking.

Als de normale toestand van een land oorlog is, zouden burgers kunnen gaan beseffen dat er iets niet klopt. Om de militaire controle van de Palestijnen permanent te kunnen maken, moeten opeenvolgende generaties Israëli’s dus geloven dat de anderen onmenselijk zijn. De IJzeren Muur leidt de eigen burgers om de tuin, door de anderen te ontmenselijken.

Mensen ontmenselijken is makkelijker als je hen niet meer ziet. Die ontkoppeling is precies een van de doelen van de evacuatie van de Joodse kolonisten uit Gaza in 2005, van de afsluiting van de Gazastrook en van de afscheidingsmuur op de Westelijke Jordaanoever.

‘Toen ging de ontmenselijking van Gaza in de Israëlische media en politiek in een hogere versnelling’, zegt Neslen. ‘Israël ontkoppelde zich van de Palestijnen om de bezetting en de kolonisatie te kunnen normaliseren. Palestijnen worden niet meer gezien als gewone mensen, maar als een gezichtsloze massa die gecontroleerd moet worden. Joden hebben een groot deel van hun geschiedenis in Europa achter gettomuren geleefd, nu bevindt Gaza zich achter de gettomuur.’

‘Israël is een racistische samenleving. Israëlisch staatsburger word je door de loop van een geweer, in het leger.’

Als Israëlische soldaten na 20 jaar ontkoppeling en ontmenselijking Gaza binnentrekken, krijg je excessen. Op sociale media duiken om de haverklap schokkende filmpjes op van Israëlische soldaten die zich schuldig maken aan ontmenselijkend gedrag in Gaza. En die er trots mee uitpakken.

‘Wat nu gebeurt, zie ik als het resultaat van de verwaarlozing van alle haat en emoties die ik in Occupied Minds beschreef’, zegt Neslen.

‘Weet je, sommige lezers vonden dat mijn boek de prachtige verscheidenheid van de Joods-Israëlische samenleving liet zien. Maar zij hebben het niet begrepen. Ik heb die verscheidenheid getoond, niet omdat ze representatief is voor de Israëlische samenleving maar juist omdat de zionisten neerbuigend kijken naar vele groepen joden in het land. Arabische joden, Ethiopische joden, orthodoxe joden: alle joden die niet waren zoals de Oost-Europese seculiere zionisten werden juist naar de rand van de samenleving geduwd.’

En dat had desastreuze gevolgen voor de Palestijnen. ‘Om hun waarde als Israëli te bewijzen, moesten deze joden harder hun best doen om te bewijzen dat ze “Nieuwe Joden” waren.’

Zo werden overlevenden van de Holocaust de meest meedogenloze strijders in 1948. Arabische Joden werden de meest extreme anti-Arabische racisten. De eens zo volgzaam orthodoxen werden gewapende fanatici op de heuveltoppen van de nederzettingen.’

‘Israël is een racistische samenleving’, zegt Neslen. ‘Israëlisch staatsburger word je door de loop van een geweer, in het leger. Je demonstreert je racisme, je haat, je potentieel om geweld te gebruiken tegen Palestijnen.’

De zionistische oerdrang

‘Er is een instinctieve oerdrang om Gaza uit te wissen, om zich te ontdoen van de Palestijnen alsof zij een vreemd element zijn’, zegt Neslen. ‘Die instinctieve verlangens van het zionisme, daarmee heeft Israël altijd al geworsteld. Het is een van de belangrijkste motieven in mijn boek.’

‘Hoe meer de wereld het Israëlische geweld onbestraft laat of het zelfs aanmoedigt, hoe meer de zionistische oerdrang ongeremd naar boven komt, hoe minder terughoudend ze zijn.’

‘Na 7 oktober verscheen op Europese gebouwen de Israëlische vlag. Het was de apotheose van Netanyahu’s ontmenselijking van de Palestijnen.’

De steun vanuit de Europese Unie en de VS ligt dus mee aan de basis van de extreme Israëlische reactie na 7 oktober 2023.

‘In haar eerste reactie zei Europees Commissievoorzitter Ursula Von der Leyen niks over de blokkade van Gaza of de bezetting. De Israëlische vlag verscheen op het gebouw van de Europese Commissie, op de Brandenburger Tor, op Ten Downing Street. De boodschap was: “We zijn allemaal Israëli’s.” Het was de apotheose van Netanyahu’s ontmenselijking van de Palestijnen, van de normalisering van de IJzeren Muur, de eeuwige oorlog.’

Neslen sloot in 2006 zijn artikel De Gebalde Vuist van de Feniks af met deze paragraaf: ‘De feniks zal zegevieren, en elke keer barbaarser. De roofvogel voedt zich met de haat die hij creëert terwijl hij boven de ruïnes zweeft. Zijn kreet “Israël heeft het recht op zelfverdediging” is een

gekwelde schreeuw om hulp. Die kan beter vertaald worden als: “Stop mij, voordat ik weer moord”. Washington luistert en stuurt meer bommen.’

Binnenkort op MO.be: het vervolgggesprek met Arthur Neslen, over de constructie van de Joodse meerderheid in Palestina, het belang van antisemitisme en het Joods-Israëliësch potentieel voor échte vrede bij vreedzame zionisten en antizionistische joden.

Occupied minds: a journey through the Israeli psyche door Arthur Neslen is uitgegeven door Pluto Press. 291 blz. ISBN 9780745323657

Israël heeft zijn morele kompas verloren

Rafael Baroch advocaat migratierecht mensenrechten in het Nederlandse dagblad TROUW van 29 december 2023

Rafael Baroch advocaat migratierecht en mensenrechten

De recente gebeurtenissen in Israël en Gaza hebben mij diep geraakt, niet alleen vanwege de politieke implicaties, maar vooral door de menselijke aspecten en de ethische dilemma's die eronder liggen. Als jurist heb ik deze pijnlijke strijd bekeken door een juridische lens, waarbij ik zag hoe het recht vaak wordt ingezet als een schild tegen verantwoordelijkheid.

Persoonlijke aansprakelijkheid lijkt te worden geminimaliseerd in plaats van bevestigd. Dit staat in schril contrast tot het ware doel van het recht: het vastleggen en waarborgen van verantwoordelijkheid.

De Ander

In mijn overpeinzingen vond ik troost en inzicht in de filosofie van Emmanuel Levinas. Zijn ideeën over de ethische verantwoordelijkheid voor de 'Ander' werpen een verhelderend licht op de complexiteit van deze situatie. Levinas' concept van de Ander is cruciaal voor zijn filosofie. Het benadrukt dat onze ethische verantwoordelijkheid voortvloeit uit onze relatie met anderen, waarbij de Ander iemand is die fundamenteel verschilt van ons, wiens ervaringen en perspectieven onze begrenzings overstijgen. De ontmoeting met de Ander, vaak symbolisch door het aankijken van een ander persoon, is een oproep tot verantwoordelijkheid en mededogen.

Levinas, geworteld in de Joodse ethiek en getekend door de verschrikkingen van de Holocaust, benadrukt dat onze primaire ethische verantwoordelijkheid bestaat uit het erkennen en respecteren van de menselijkheid van de Ander. Dit is bijzonder relevant in het conflict, waarbij Hamas als een terroristische groepering wordt beschouwd en de 'andere Ander' bestaat uit de onschuldige Palestijnse burgers. Levinas nodigt ons uit om in alle individuen, zelfs in diegenen die we als vijanden beschouwen, menselijkheid te erkennen. Dit betekent niet het goedkeuren van hun daden, maar wel het erkennen van hun mens-zijn. Zijn nadruk op de Ander versterkt onze verantwoordelijkheid voor onschuldige burgers, waardoor

het minimaliseren van hun lijden en het beschermen van hun veiligheid een ethische noodzaak wordt. Deze ideeën vinden weerklank in het Joodse concept van tikkun olam, het herstellen van de wereld, waarbij de zorg voor de Ander centraal staat.

Deze benadering biedt een alternatief voor traditionele ethische systemen die zich richten op regels en plichten, door de nadruk te leggen op interpersoonlijke relaties en de unieke eisen van elk individu. Ze benadrukt het belang van het erkennen en respecteren van de menselijkheid van alle betrokkenen.

De ware tragedie van dit conflict ligt niet alleen in de fysieke verwoesting, maar ook in het verlies van ethische waarden en menselijkheid. Het is pijnlijk om te zien hoe we langzaam gewend raken aan schokkende beelden van verwoesting en dood. Dit verlies aan gevoeligheid en empathie weerspiegelt een wereld die worstelt met haar ziel. Het conflict tussen Israël en Hamas is meer dan een strijd om land of macht; het is een strijd om de essentie van menselijkheid en ethiek. Een strijd waarbij Israël, in zijn poging om zichzelf te verdedigen tegen wat het als absoluut kwaad ziet, mogelijk de ethische interrelationele verhouding heeft verloren, niet alleen met Hamas maar ook met de onschuldige Palestijnse bevolking. Daardoor lijkt Israël een deel van zijn eigen Joodse denken van ethische verantwoordelijkheid voor de Ander te hebben verloren en daarmee een deel van zijn identiteit.

Universele waarheid

Dit vereist een dringende ethische heroverweging, waarbij we onze menselijke verbondenheid en verantwoordelijkheid erkennen. Het gaat om meer dan alleen een politieke oplossing; het draait om het herstellen van onze collectieve menselijkheid. In de kern van dit conflict ligt een universele waarheid: erkenning en respect voor ieders menselijkheid is essentieel voor het overwinnen van verdeeldheid en het creëren van een rechtvaardigere, vreedzamere wereld.

HET VERLEDEN IS VOORBIJ MAAR NIET WEG

Mark Van de Voorde

Dat is iemand met een verleden... Als ze dat over een mens zeggen, weet je: ze bedoelen dat die persoon iets op zijn kerfstok heeft. We hebben nochtans allemaal een verleden, met of zonder kerfstok. Een verleden dat bovendien toeneemt met de jaren.

Op een dag is ons verleden zelfs groter dan onze toekomst. Daarna wordt die toekomst steeds kleiner. Daar moet je dan leren mee leven. Eigenlijk leeft ons verleden altijd met ons mee. Beter nog, het verleden leeft in ons. Ons verleden wordt pas geschiedenis, als ons leven is afgelopen.

De mens leeft liever in het heden en droomt graag over de toekomst. Nu en morgen lijken een interessanter koppel dan gisteren en vandaag. Maar er is geen vandaag zonder gisteren. Je

hebt ook geen ik zonder bio. Kosmoloog Stephen Hawking meende terecht: 'Het verleden maakt ons tot wie we zijn. Zonder verleden verliezen we onze identiteit.'

Eke mens is iemand met een verleden. Het verleden is voorbij maar niet weg. 'Heden en verleden zijn wellicht allebei tegenwoordig in de toekomst', dichtte T.S. Eliot. Volgens de Franse filosoof Henri Bergson (1859-1941), met wie Eliot was bevriend, is het verleden meer dan een heden dat er niet meer is. Het verleden is geen kartonnen doos met bibelots die op zolder stof vergaren. Het verleden is de ondervloer waarop we staan en waarop we het huis van onze toekomst bouwen.

Te goeder trouw en als goede raad beweren we wel eens dat je het verleden achter je moet kunnen laten. Daarmee verdwijnt het evenwel niet. Integendeel, wanneer verdrongen verleden in de krochten van ons geheugen wordt begraven, vliegt het soms met vulkaankracht ons bewustzijn binnen. Zomaar.

Interessanter dan 'het verleden achter je te laten' is het om 'de bladzijde om te slaan'. Naar een omgeslagen pagina kun je altijd terugkeren. Dat is vaak nodig. Je moet nooit proberen bladen uit je biografie te scheuren. Dan vult je fantasie ze op met verzinsels die ooit door de uppercut van de herinnering in gruzelementen worden geslagen, wanneer de lotgevallen van het leven ons doen twijfelen aan onszelf.

Want wie zijn we? We zijn, meer dan we graag willen, gekneed door het verleden. Onze identiteit is geen abstractie maar de constructie van een geschiedenis. Die geschiedenis – in welk gezin we zijn geboren en waar we zijn opgegroeid, wie ons hebben opgevoed en waar we school liepen, met wie we zijn opgetrokken en aan wie we ons hebben opgetrokken – determineert ons niet, maar conditioneert ons wel.

De 'tijd van toen' heeft ons gemaakt tot wie we zijn vandaag. Om onszelf te begrijpen is het beter ons verleden niet te ontkennen maar te 'cultiveren', niet te koesteren dus maar 'in cultuur te brengen', vruchtbaar te laten worden.

De Franse filosoof Jean-Paul Sartre beweerde dat men zich aan zijn verleden totaal moet onttrekken om een vrij mens te worden. De psychiatrische praktijk leert echter dat ontkend verleden een dwangneurose kan worden. Vrij word je pas, als je helemaal jezelf kunt zijn en je eigen persoonlijkheid tot uiting kunt brengen. Daarvoor moet je de lusten en de lasten van het verleden durven vasthouden in je herinnering.

We moeten wel aanvaarden dat het geheugen niet vrij is van leugen. Onze herinneringen zijn beelden die zijn ingekleurd door onze emoties, verknipt door de cadrering van wat anderen hebben verteld en overschreven door beelden van later. We denken dat we het verleden herinneren als een momentopname, maar wetenschappers betwijfelen zelfs het bestaan van zoiets als een fotografisch (of eidetisch) geheugen.

Of ze al of niet helemaal waar zijn, herinneringen zijn belangrijk. Ook de negatieve.

Neurowetenschappen leren dat negatieve herinneringen toelaten – beter dan ze verdringen – het ons mogelijk maakt om onze fantomen, trauma's en schuldgevoelens een plaats te geven en ermee te leven.

De fijne herinneringen maken ons gelukkig. Anders gezegd, dan bezorgt het verleden het heden de kracht om van de toekomst te dromen. Dat gebeurt meestal spontaan, plotsklaps... door 'iets'. Voor Marcel Proust (in *A la recherche du temps perdu*) was het een koekje, een madeleine gedoopt in zijn thee, dat zijn *mémoire involontaire* wekte.

Voor anderen is het de geur van versgebakken brood, het aroma van pas gezette koffie, een flard van een lied, het geritsel van bladeren, de krakende sneeuw onder de laarzen, de lach van een kind ... En voor jou?

(Column in Brandpunt, maandblad Vlaamse lerarenvakbond COC, november 2023)

Mensen zonder papieren: “Droefenis” (De Wereld Morgen 30 oktober 2023)

De dader van de aanslag op Zweedse voetbalsupporters in Brussel was een man zonder papieren. In de nasleep van de aanslag werden, opnieuw, alle mensen zonder wettig verblijf gestigmatiseerd. Yves Bocklandt, Coördinator en eerstelijnswerker van Filet Divers vzw kroop na de recente ophef rond de groep mensen zonder wettig verblijf in vrijwel alle media in zijn pen en schreef de brief die hij niet wilde schrijven maar oh zo nodig is.

Droefenis

Het is campagnetijd. De hete adem van verkiezingen hangt in de lucht.

Een man pleegt een aanslag. Sleurt twee mensen de dood in.

Een terreurdaad van een extremist. Tunesiër en zonder papieren.

Wat volgt is een stormloop van meningen die woorden als migratie, vreemdeling, illegaal en terreur schijnbaar feilloos aan elkaar breien tot een hermetisch blok.

Dit feit. Deze gebeurtenis is er de perfecte illustratie van, zo blijkt...

Eindelijk. Nu kan men voluit gaan.

Tv schermen, kranten en sociale media sites vullen zich met woorden, vingers en vuisten.

Eruit, weg ermee....

Droefenis.

Dat is het woord dat bij me opkomt.

Droefenis om al dit geweld.

Als sociaal werker ben ik dagelijks in contact met mensen in armoede.

Ook mensen zonder papieren maken hier deel van uit.

Ik luister naar hun dagelijkse strijd om een menswaardig bestaan.

Ik voel de polsslag van hun streven om toekomst te geven aan hun kinderen.

Ik hoor hun verbijstering over de aanslag.

Ik zie de angst in hun ogen nu ze mee de eindeloze diepte in worden gesleurd,

hun pijn nu ze mee gebrandmerkt worden als illegaal, gevaarlijk, terrorist...

Droefenis om de schaamte die ze voelen bij het zien van wie ze zijn in de ogen van zoveel anderen.

Wie zonder papieren is verstopt zich nu nog dieper in de kieren van onze samenleving.

Bang zoekt men de schuilkelders op uit schrik voor de toorn van zoveel bange mensen.

Droefenis

Dat is het woord dat bij me opkomt.

Droefenis en een diep verlangen naar moed.

Mensen

die opstaan

zij aan zij met zoveel verworpenen

Deze daad van extreem geweld

mag geen vrijgeleide zijn om te ontmenselijken

en alles op één hoop te gooien.

Mensen zonder papieren zijn even divers als welke verzamelnaam ook.

Ik zie hun gezicht, ken hen bij naam.

En ik kan getuigen : het zijn mensen zoals U en ik, zoekend naar een menswaardig bestaan.

Filet Divers vzw is een sociale kruidenier gevestigd in Antwerpen. De vzw biedt een kansrijke omgeving voor mensen die armoede ervaren en geven hen het woord om samen aan armoedebestrijding te doen.

‘Zoveel fenomenale rijkdom in de handen van enkelen is onwezenlijk en zelfs beangstigend’

Knack digitaal 25 april 2023

In zijn nieuwe boek **De ongelijkheidsmachine – een Verborgene Europese Geschiedenis** doorploegt oud-journalist Paul Goossens meer dan duizend jaar ongelijkheidsregimes, dat Europese machthebbers op eigen bodem installeerden en in haar meest extreme vorm exporteerden.

Een voorpublicatie.

Bij elk gesprek over ongelijkheid vallen na enkele minuten de namen van Elon Musk, Jeff Bezos en Bill Gates. Daar is een reden voor. Op hun bankrekening staan zoveel nullen dat zelfs een geschoolde wiskundige naar adem hapt en zich afvraagt of deze mensen wel nog tot de wereld behoren. In het universum van multimiljardairs gelden andere criteria. In een recente jaarlijkse update over wereldwijde ongelijkheid vlooid Oxfam uit dat de 10 rijkste miljardairs in minder dan 2 jaar hun reeds fenomenale bankrekening meer dan verdubbeld hadden. In maart 2020 waren ze ‘slechts’ 700 miljard dollar waard, eind 2021 was dat 1.500 miljard. Het extraatje van 119 procent is des te merkwaardiger, omdat de hele planeet toen onder covid-19 kreunde.

Terwijl miljoenen hun baan en hun spaargeld verloren, de economie een flinke krimp kreeg en de overheden zich diep in de schulden staken om het schip drijvende te houden, genoten de ultrarijken van een bonanza zonder voorgaande. Negen Amerikaanse heren en de Fransman Bernard Arnault zijn samen 1.500 miljard dollar waard, het is zowel surrealistisch als stuitend. Niemand kan er zich veel bij voorstellen, maar iedereen is het erover eens dat 1.500 miljard waanzinnig veel geld is. Je kunt er meer dan 11.000 fonkelnieuwe gevechtsvliegtuigen mee kopen of 2,6 miljoen Ferrari's tegen 500.000 euro per stuk. Je kunt er ook 6,6 miljoen sociale woningen mee bouwen. Mochten de 10 farao's een staat zijn, ze zouden met hun 1.500 miljard dollar op de bbp-ranking op de elfde plaats komen. Net na Canada, voor Zuid-Korea, Rusland, Australië, Spanje en ook voor België, dat met zijn 515 miljard in 2020 goed was voor een eervolle 26ste plaats.

Terwijl 3,1 miljard mensen aan de onderkant niet eens 80 dollar bezitten, zit de top van de piramide op een portefeuille van gemiddeld 150 miljard dollar.

Zoveel fenomenale rijkdom in de handen van enkelen, het is onwezenlijk en zelfs beangstigend. Nauwelijks gehinderd door enige democratische controle kunnen ze hun gigantische geldsommen naar believen uitgeven. De een koopt er enkele voetbalclubs mee, de ander een stel raketten om even in de ruimte te toeren, een derde schaft zich een leger lobbyisten aan om de volksvertegenwoordiging in te peperen dat winsten van vandaag de jobs van morgen zijn.

Echt geruststellend is het niet, want in de wereld van de miljardairs is alles te koop, ook parlementsleden en misschien zelfs een democratie. Dat hier een groot politiek conflict in de maak is, geen zinnig mens die daaraan twijfelt. Al even verontrustend is dat de exorbitante rijkdom van de club van 10 wereldwijd sociale springstof oplevert. Dat de 10 samen 6,5 keer zoveel bezitten als de armste 40 procent van de planeet, is het fatsoen ver voorbij.

Terwijl 3,1 miljard mensen aan de onderkant niet eens 80 dollar bezitten, zit de top van de piramide op een portefeuille van gemiddeld 150 miljard dollar. Om een paar dollar meer te verdienen trokken duizenden Aziaten en Afrikanen de voorbije jaren naar Qatar om er in erbarmelijke omstandigheden voetbalstadions te bouwen. Elementaire mensenrechten, zoals lidmaatschap van een vakbond, werden hen ontzegd. Ondertussen werden de ultrarijke 10 slapend rijker. Tussen maart 2020 en eind 2021, zo becijferde Oxfam, dikte hun bankrekening aan met 1,3 miljard dollar per dag. Dat is 15.000 dollar per seconde.

Hoe buitenissig ook, dit is niet meer dan het imposante topje van de ijsberg. In maart 2021 waren er volgens Forbes geen 10, maar 2755 dollarmiljardairs. Het waren er 660 meer dan een jaar eerder. 'Du jamais vu', aldus het Amerikaanse zakenblad dat al 35 jaar de lijst van de superrijken opmaakt. 'In dit uitzonderlijke pandemiejaar', aldus de redactie, 'kwam er elke 26 uur een nieuwe miljardair bij.' In 2021 waren ze samen 13.766 miljard dollar waard, anderhalve keer zoveel als wat de arme helft van de wereld bezit.

Hoe belangrijk en noodzakelijk het ook is om die piramide in kaart te brengen, het volstaat niet. Ongelijkheid slaat op veel meer dan een waanzinnige bankrekening, het is een machine die haar territorium voortdurend uitbreidt en de hele samenleving omwoelt. Vooral de pijlers van de verzorgingsstaat – onderwijs, gezondheidszorg en sociale bescherming – moeten het ontgelden. Als de sociale mobiliteit in de VS de laatste decennia een spectaculaire terugval kende, was de elitaire ontsporing in het onderwijs daar een belangrijke oorzaak van. Aan de topuniversiteiten zijn de kinderen van de happy few oververtegenwoordigd. Niet omdat ze slimmer zijn, wel omdat hun ouders voor hen beter kleuter-, lager en middelbaar onderwijs konden kopen.

Met baanbrekend onderzoek toonde de econoom Janet Currie van Princeton University al in 1999 aan dat veel kinderen in de Verenigde Staten op hun eerste schooldag al tegen een onoverkomelijke achterstand aankeken. Niet iedereen kan immers 10.000 dollar neerleggen om zijn kind naar de betere kleuterschool te sturen. Niet zo heel lang geleden was er een consensus dat onderwijs kinderen, ongeacht hun afkomst, gelijke kansen moet bezorgen. In de VS bestaat die consensus niet langer. In plaats van de kloof tussen arm en rijk te dichten, graaft het onderwijs die verder uit en consolideert het de positie van de nieuwe geldaristocratie.

Dezelfde perverse mechaniek ontwrichtte de Amerikaanse gezondheidszorg. Ze is extreem duur en presteert beduidend slechter dan in Duitsland, Japan en België, waar de burger gemiddeld half zoveel voor de zorg betaalt. Voor de topinkomens en de hogere middenklasse maakt het allemaal niet veel uit. Omdat ze over de middelen beschikken, kunnen ze zich een vijfsterrengeneeskunde veroorloven. Dit in tegenstelling tot de niet-verzekerden die bij een beetje ernstige fysieke tegenslag in een draaikolk van onbetaalbare facturen, deurwaarders en faillissementen terechtkomen.

In 2007 waren ze met 45 miljoen en een van hen was Rick, een beminnelijke vijftiger, die bij een ongeval met een zaagmachine de bovenste kootjes van twee vingers verloor. In Sicko, de ophefmakende documentaire uit 2007 van Michael Moore, deed hij zijn verhaal. 'Het ziekenhuis kon de twee vingers opnieuw aannaaien, althans als er betaald werd. 12.000 dollar voor de ringvinger en 60.000 dollar voor de middenvinger.' Omdat hij onvoldoende bij kas was, moest Rick kiezen. 'Als onverbetterlijke romanticus', aldus Moore, 'ging hij voor de ringvinger.'

Met de Affordable Care Act probeerde president Barack Obama een correctie aan te brengen, maar dat werd harken en zijn opvolger Donald Trump spande zich vervolgens in om het hele

systeem weer te ontmantelen. Het lukte hem ten dele, want het verplichte verzekeringssysteem ging op de schop. In *Deaths of Despair* oordelen de gezondheidseconomen Anne Case en Angus Deaton vernietigend over het Amerikaans gezondheidssysteem. 'De medische industrie', schrijven ze, 'slaagt er niet zo goed in om de gezondheid te verbeteren, daarentegen excelleert ze in hoe ze de eigen rijkdom op hoog niveau weet te tillen.'

Zo werd de Amerikaanse zorg een gigantische herverdelingsmachine. Niet van rijk naar arm, wel van arm naar rijk. We merken dezelfde logica en dynamiek als in het onderwijs. De olievlek van de commercialisering breidde er voortdurend uit, zelfs het banaalste pilletje werd met een forse winstmarge gefactureerd. Ziekenhuizen werden tot bedrijven gerecycleerd en moesten plooiën voor een management dat vooral oog had voor rendement en cashflow.

In het onderwijs begonnen de privéscholen dan weer aan een indrukwekkende opmars. Van 341.000 leerlingen in 1965 naar 1,4 miljoen in 2020. Voor minder dan 45.000 dollar per jaar kom je er niet in, maar je koopt wel iets met dat geld. Leraars bijvoorbeeld. Terwijl de public schools gemiddeld 1 leraar voor 16 scholieren kunnen betalen, hebben de privéscholen er dubbel zoveel: 1 leraar voor 7 scholieren. Bovendien worden ze een stuk beter betaald. Zo worden onderwijs en zorg in groeiende mate koopwaar en wordt hun statuut als onvervangbaar publiek goed systematisch uitgehold.

Voor de extreem welgestelden doet het er allemaal niet meer toe. 'De rijken', aldus Joseph Stiglitz in *The Great Divide*, 'hebben de overheid niet meer nodig voor onderwijs, medische zorg of een plekje groen. Ze hebben het geld om het allemaal zelf te kopen.' Voor de meerderheid van de bevolking zijn de gevolgen van vermarkting van onderwijs en zorg in de VS niet zelden dramatisch. Ze lopen meer gezondheidsrisico's en hebben, tenzij ze zich diep in de schulden steken, minder of nauwelijks toegang tot de betere geneeskunde. Al even problematisch is een onderwijssysteem dat de welgestelden systematisch privilegieert en de minder gegoeden met hoge financiële drempels de facto uitsluit. Dat kweekt frustratie en terechte woede.

Voor de happy few en hun telgen geldt het tegendeel. De nieuwe ordening die ze zelf aanstuurden, consolideert hun positie. Vermits velen uit de lagere-inkomensgroepen er niet in slagen om over de hoge geldmuren van de topuniversiteiten te klimmen, hebben ze geen bevoorrechte toegang tot de best betaalde banen en de invloedrijkste jobs. Het volstaat niet om de dominante positie van de plutocratie definitief te consolideren, maar het helpt wel.

Er is alvast uitzicht op een volgende generatie die de unfinished business kan afhandelen. Het helpt ook dat het grote geld de deuren van de politiek opent en dat universiteiten er veel aan gelegen is om sponsorgeld van de rijke alumni binnen te halen. Het kan een omstreden stelling als 'ongelijkheid is goed voor de economische groei' academische ruggensteun verlenen, wat dan weer nuttig is om media en volksvertegenwoordiging tegen al te doortastende fiscale ingrepen te mobiliseren.

De Ongelijkheidsmachine – Een verborgen Europese Geschiedenis, Uitgeverij EPO, 584 pagina's, 34,90 euro

De zaak-Dalilla Hermans: als antiwoke racisme wordt

Walter Pauli – Knack digitaal 27 april 2023

Gisteren was Bart De Wever, samen met Assita Kanko, de gastheer van een internationale gespreksnamiddag over woke. Alwéér woke.

Woensdag 19 april. In de Brusselse Beursschouwburg is Bert Kruismans gastheer bij het feest van het 25-jarige bestaan van de Stichting P&V. Kruismans legt de zaal uit dat hij eigenlijk een late invaller is voor de echte presentator, Dalilla Hermans. Zij kon niet aanwezig zijn, psychisch en fysiek gebroken als ze was na de zeer persoonlijk geworden hetze waarbij de verzamelde rechterzijde, kopstukken in de pers en het voetvolk op de sociale media openlijk probeerden om haar in persoon uit te schakelen. Het Brugse stadsbestuur had Hermans namelijk aangesteld als trajectcoördinator om de kandidatuur voor te bereiden van Brugge als Culturele Hoofdstad van Europa in 2030. Dat was niet naar de zin van de belangrijkste Brugse oppositiepartijen, Vlaams Belang en N-VA.

De voorbije jaren heeft Dalilla Hermans vrienden en vijanden gemaakt. Ze was de eerste Vlaamse vrouw met zwart-Afrikaanse roots die openlijk de strijd aanbod tegen het racisme in Vlaanderen. Als vanzelf werd ze het bekendste gezicht van de vaderlandse variant van de #BlackLivesMatter-beweging. En ja, Hermans schuwt de felle retoriek niet.

Daarom wordt ze neergezet als een gevaar voor onze verlichte democratie, vergelijkbaar met Dyab Abou Jahjah destijds, de voorman van de jeugdige, brutaal-activistische Arabisch-Europese Liga (AEL). Wat ze inderdaad gemeen hebben, is dat ze vanuit hun niet-westerse achtergrond de Vlaamse samenleving een spiegel voorhouden, en daarbij in onze plaats zeggen dat het niet fraai is wat wij zouden moeten zien. Dat ervaart de goegemeente als bedreigend. Abou Jahjah vloog zelfs in de gevangenis. Vandaag wordt ook Hermans gedyaboliseerd. In Terzake besloot N-VA-voorzitter Bart De Wever dat Dalilla Hermans niet geschikt is voor haar functie. Hij framet haar alsof ze een halve volksvijand zou zijn.

Inclusief, onder voorwaarden

‘Ook in Brugge is woke te ver doorgeslagen’, heette het bij de N-VA. Woke, daar draait het dus alweer om. In het najaar van 2022 was De Wever al aan een antiwoketournee langs de Vlaamse universiteiten begonnen. Vorige maand verscheen Bart De Wevers nieuwe boek, *Over woke*, bij Borgerhoff & Lamberigts. Auteur en uitgever spannen zich in om duidelijk te maken dat het gaat om een oefening op intellectueel niveau. De boekvoorstelling vond plaats in de indrukwekkende Nottebohmzaal van de Consciencebibliotheek in Antwerpen. De Wever werd daar beleefd maar pittig aan de tand gevoeld door Maarten Boudry, Vlaanderens bekendste kritische intellectueel. De uitgave van het fluweelrode *Over woke* is opnieuw net zo keurig, zelfs een tikje voornaam afgewerkt als De Wevers vorige boek, het marineblauwe *Over identiteit* (2019). Beide gemaakt om zij aan zij in de betere boekenkast te staan. Het zijn dan ook twee boekjes die ondanks de andere titel over hetzelfde gaan. Namelijk over onze identiteit, en liefst nog de aanval erop. Het was al het leidmotief van zijn oudere, gebundelde krantencolumns, *Het kostbare weefsel* (2008) en *Werkbare waarden* (2011).

De Wever positioneert zijn partij als inclusief nationalistisch: de N-VA staat open en verwelkomt. Toch onder voorwaarden. En daar gaat het écht over, zo werd met de zaak-Dalilla Hermans voor het eerst duidelijk. Over de voorwaarden om helemaal Vlaming te kunnen zijn, of niet.

Het kader daarvan pende De Wever op 4 juni 2007 neer in De Morgen, zes dagen voor de verkiezingen van dat jaar. Andermaal beleed De Wever zijn gehechtheid aan een ‘warm en inclusief Vlaanderen’. Maar voor het eerst gaf hij ook te verstaan – voorzichtig, met een dubbele ontkenning – dat dit ‘niet betekent dat ik geen voorstander blijf van een zekere mate van homogeniteit in onze publieke cultuur’. Het is een omfloerste manier om te zeggen dat de verschillen niet té groot mogen worden. Vandaar dat De Wever níét gelooft in ‘een strikte scheiding tussen een civiel en etnocultureel nationalisme’ (onze cursivering, nvdr). Hij herinnert eraan dat zelfs de jonge Franse republiek haar inwoners verplichtte om zich ‘willens nillens te confirmeren aan een etnoculturele definitie’.

Willens nillens: zo staat het er. Ook nieuwe landgenoten móéten ‘Vlaming’ worden, en de voorwaarden daarvoor mogen hen blijkbaar door de strot geramd worden. Pas dan kunnen we samen verder. Integratie wordt zo een vorm van onderwerping, niet van emancipatie.

Niet forceren’

Dat schreef De Wever zestien jaar geleden. Sindsdien is Vlaanderen nog veel sneller veranderd en verkleurd dan hij zich toen kon voorstellen. De culturele consensus is geringer dan ooit, zich confirmeren aan bestaande etnoculturele definities is niet meer evident. Als men vandaag spreekt over ‘Vlaamse kost’ – wat de meeste Vlamingen in werkelijkheid lusten en eten – dan staat spaghetti toch op nummer één, van nabij gevolgd door pita en hamburgers. Blinde vinken? Spruitjes? Varkenskoteletten? Ze staan nog op een menukaart van een woonzorgcentrum dat niet meer mee is met de tijd.

Vandaag bepalen nieuwe Vlamingen mee de richting die ons land uitgaat. Ze veranderen mee onze wetten en beïnvloeden onze etnoculturele codes. En dat doen ze zonder vooraf om goedkeuring te vragen. Ons DNA is als vanzelf gekraakt, en het verandert. Vlaanderen anno 2023 is een ander land dan Vlaanderen anno 2003. En dat gebeurt in een verdraaid hoog tempo.

Dat wringt met de lijn die terugkeert in tal van teksten van Bart De Wever. In zijn allereerste column, Intellectuele eerlijkheid (De Standaard, 16 augustus 2003), legde hij nog uit dat een samenleving ‘niet maakbaar’ is, en dat politici daarom terughoudend moeten optreden. Mei ‘68 was toen al ‘een schoolvoorbeeld’ van hoe het niet moet: ‘Er werden gretig tradities en instituties aangevallen, maar wat kwam er eigenlijk in de plaats?’

Twintig jaar later huldigt De Wever nog altijd dezelfde visie: Vlaanderen verandert in zijn eigen tempo, politici moeten dat proces niet versnellen of forceren. Bij zijn boekvoorstelling klonk dat zo: ‘Ik wil op de trein van de verandering zitten. Maar dat moet een boemeltrein zijn die in elk station stopt. En ik wil van het uitzicht genieten. Progressieven willen zelf op een TGV zitten om “er” zo snel mogelijk te komen. De wokers willen onderweg nog elk station in gruzelementen rijden.’

Zondebokken

Zou Bart De Wever écht menen dat het de ultieme droom is van mensen als Dalilla Hermans om te dansen op de puinen van Vlaanderen? Is het niet eerder omgekeerd: dat de samenleving zo snel verandert dat de meeste opiniemakers en politici amper nog kunnen volgen? Op welk kerstdiner ging het al over ChatGPT, het hot item van vandaag? Het is erger dan in mei ‘68: we ondergaan een nieuwe culturele revolutie, maar dan op speed. We zijn allemaal passagiers op een zelfrijdende trein die ons, zonder machinist, sneller dan ooit ‘naar ergens’ brengt. Dat is voor niemand een echt comfortabel gevoel. Niet voor Bart De Wever en wellicht ook niet voor Dalilla Hermans. Maar moet men zondebokken zoeken omdat men vreest voor ontsporingen? Want dát is wat De Wever de voorbije weken met Hermans heeft gedaan. In Terzake noemde hij haar een adept van #BlackLivesMatter – is hij daar dan tegen? De Wever had ook een argument dat hout sneed, toen hij herinnerde aan een uitspraak van Hermans in een interview uit 2017. ‘In de loop van de geschiedenis stonden de blanken altijd aan de verkeerde kant. In

bijna elk verhaal brachten de blanken dood, verderf en miserie. Daar kunnen jullie toch niet blij mee zijn? Terwijl de zwarten hun lot telkens overstegen. Dat geeft mij een soort trots', zei ze. Dat was inderdaad een hoogst ongelukkige uitspraak, en De Wever zette het op tv dik in de verf: 'Als je als blanke zo'n uitspraak zou doen over zwarten, zou dat niet zomaar passeren en zou je het voor de rechter mogen komen uitleggen.'

Kijken naar het midden

Partijen als de N-VA en het Vlaams Belang krijgen weleens het verwijt dat ze zich van een hondenfluitje bedienen. Ditmaal gebruikte De Wever een jachthoorn. Op sociale media was de meute los en de jacht op Hermans open. Zij had de Vlamingen 'pijn gedaan', ze moest 'meteen terug naar Rwanda', het 'n-woord' was niet van de lucht enzovoort.

In De Standaard schreef ze hoe ze de daaropvolgende terreur heeft ervaren, want dat was het. Moeilijk, zo bleek: 'Mijn zonnebril moet de paniek maskeren. Buitenshuis zijn is eng. De griezels in mijn telefoon hebben doodgewone namen. Foto's van hun kinderen en hond op de profielpagina's van waarop ze hun gal over me spuwen. Misschien is het die vrolijke papa die zijn dochter op de schommel duwt die me gisterenavond dood wenste?'

Als er iets aan gruzelementen lag, dan Dalilla Hermans zelf.

En waarom? Haar steeds aangehaalde uitspraak uit 2017 was inderdaad een grove veralgemening. Zeker voor wie die woorden alleen maar in absolute termen wil lezen – blanken zijn altijd slecht, zwarten altijd goed. Er is nochtans ook een andere lezing mogelijk. Men kan die zin ook willen verstaan in de context van een vrouw die geboren is in Rwanda, die opgroeide in het volle besef van wat gebeurde tijdens het (neo)kolonialisme en van de gevolgen die het Afrikaanse continent heeft moeten ondergaan – ook willens nillens. Congolezen hakten hun eigen handen niet af. Tegen die achtergrond valt haar uitspraak veel beter te begrijpen.

Vooraf omdat Hermans intussen ook andere inzichten op papier heeft gezet. In 2019 schreef ze in Wat ik na vijf jaar inzag over antiracisme, haar kerstessay in De Standaard: 'Antiracisme zoals ik het zie, is niet het spiegelbeeld van racisme of extreemrechts. Zo radicaal ben ik helemaal niet. Ik predik geen "black supremacy" en roep niet op om witte mensen te haten. Ik probeer het stille midden, waar in onze superdiverse samenleving ook heel wat mensen van kleur zich bevinden, aan te spreken. En te duiden wat de pushers aan het doen zijn, zodat potentiële joiners opnieuw naar het midden kijken. Opnieuw naar het gezamenlijke belang.'

Waarom koos Bart De Wever nadrukkelijk voor het ophitsende citaat, en niet voor die verzoenende passage? Waarom suggereert de machtigste politicus van Vlaanderen in primetime zelfs dat ze niet geschikt is voor haar functie? Het is een bekend gezegde: 'Geef mij één zin en ik hang je eraan op.' Aan de lynchpartij van Dalilla Hermans heeft Bart De Wever duchtig meegedaan, als hij er al niet de aanjager van was.

Burgeroorlog

Deze mevrouw hoort niet bij Brugge, en mensen als zij niet bij Vlaanderen: dat was het signaal dat hij gaf. En dan kijkt de burger naar de foto van een Afro-Vlaamse vrouw, die vrij en vrank in de lens blikte en die werkelijk níets fouts heeft gedaan, behalve het verspreiden van meningen die voor veel Vlaamse oren te radicaal en dus onaangenaam hebben geklonken. Is dat voldoende om in de buitenbaan te worden geplaatst? Het heeft veel weg van omgekeerde virtuele signalling: als 'jullie' je niet positief gedragen zoals 'men' dat 'hier' ziet, zullen jullie dat voelen. Die houding bestendigt de opdeling tussen oude en nieuwe landgenoten.

Bart De Wever is geen racist, maar zijn kritiek op een vrouw van kleur was onheus, onaangenaam en onterecht. Het klinkt alvast racistisch. Hij kwam gevaarlijk dicht bij de lijn waar kritiek op woke overgaat in een gemene aanval op nieuwe landgenoten, zeker als dat gekoppeld wordt aan een suggestie om haar persoonlijk uit te schakelen.

Misschien is die evaluatie ook door een aantal N-VA'ers stilzwijgend gemaakt. Tijdens de gemeenteraad van dinsdag keurde de Brugse N-VA vanuit de oppositie de aanstelling van Hermans goed. Alleen het Vlaams Belang stemde tegen, en wees ostentatief de N-VA'ers met de vinger die niet deden wat hun nationale partijvoorzitter had gesuggereerd. En hoe luider de VB'ers roepen, hoe openlijker ze hengelen naar de stem van Vlamingen die het ook niet begrepen hebben op mensen zoals Hermans.

'Het onbehagen groeit', zei De Wever, en mogelijk heeft hij gelijk. Tijdens zijn boekvoorstelling zie hij dat hij tegen woke is omdat het mensen in de armen van extreemrechts drijft.

Waar eindigt dat? De Wever heeft het over het risico op een 'burgeroorlog', en zijn angst daarvoor. Alvast Dries Van Langenhove heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij schietoefeningen volgt, indien nodig. Tegelijk werden er een paar jonge moslims aangehouden die plannen maakten voor een aanslag op De Wever. *À la guerre comme à la guerre*: is dat het punt waarop de cultuuroorlog stilaan is beland?

Een mooi voorbeeld van het Green Cities Initiative van de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) Zimbabwaans ondernemster maakt bloeiende gemeenschapstuin op voormalig stort

MO 19 JANUARI 2023

Mariyeti Mpala (56) maakte van een stortplaats een bloeiende moestuin. IPS / Ignatius Banda Een voormalige stortplaats in Bulawayo maakte plaats voor een moestuin met aquacultuur, en bracht zo inspiratie voor de bredere gemeenschap. Het is een voorbeeld van een geslaagd Green Cities-project waarmee de FAO de levenskwaliteit in kwetsbare steden wil verbeteren en stadslandbouw stimuleren.

'Jaren geleden heb ik een aanvraag gedaan om dit stuk grond te kunnen bemachtigen, omdat het duidelijk was dat niemand dacht dat het enig nut kon hebben. Het werd gebruikt als stortplaats', vertelt Mariyeti Mpala (56). Ondertussen heeft ze er een bloeiende groententuin met aquacultuur uitgebouwd.

Vergroening

Het is een typisch verhaal in Bulawayo, de op een na grootste stad van Zimbabwe: lokale besturen krijgen zaken zoals de ophaling van vuilnis niet voldoende geregeld, waardoor de inwoners van townships hun afval dumpen waar ze maar willen. Na verloop van tijd worden de stortplaatsen 'officieel'.

Voor Mariyeti Mpala bleek het stort, op land van de gemeente en op een steenworp afstand van waar ze woont, een uitgelezen kans om een stinkende plek om te vormen tot een hoopvol vergroeningsproject.

Ze kocht het land in 2006 en kijkt nu fier uit op een hectare inheemse wilde fruitbomen en een bloeiende moestuin waar ze afwisselend tomaten, erwten, kool, uien en sla plant. Recent heeft ze ook aquacultuur toegevoegd aan haar initiatief.

Stadslandbouw

Mpala's project is een schoolvoorbeeld van het Green Cities Initiative van de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) van de VN. Dat initiatief richt zich op het vergroenen van steden om de levenskwaliteit in steden te verbeteren, er in meer groene ruimte te voorzien en een betere toegang te bekomen tot gezonde voeding uit duurzame stadslandbouw en bosbouw.

'Stadslandbouw is een belangrijk onderdeel van stedelijke economie en draagt aanzienlijk bij aan de voedselzekerheid van stedelingen.'

'Stadslandbouw is een belangrijk onderdeel van stedelijke economie en draagt aanzienlijk bij aan de voedselzekerheid van stedelingen, aangezien de producten minder onderhevig zijn aan marktschommelingen', zegt FAO-woordvoerder Kevin Mazorodze.

Het project van Mpala is een mooi voorbeeld van het soort projecten dat het Green Cities Initiative wil promoten, zegt hij. 'Stedelijke en peri-urbane landbouw is een van de belangrijkste pijlers van het initiatief. De FAO wil zo duurzame en klimaatbestendige praktijken en technologieën bevorderen om de lokale voedselproductie te verbeteren.'

Ondernemerschap

Mpala heeft onder meer een waterput laten boren, aangedreven door zonne-energie. Dat ondernemerschap wordt gewaardeerd door de omwonenden en de lokale overheid.

'Ze is een harde werker en heeft altijd oog gehad voor oude mensen', zegt Agnes Nyoni, een oma van in de zeventig die niet ver van het groene project van Mpala woont. 'Ik kende haar vroeger al. Toen kwam ze de namen verzamelen van mensen in moeilijkheden om hen dan aan te melden voor voedselpakketten met maïsmeel, bakolie en bonen', zegt Nyoni.

'We hebben eigenlijk meer van dergelijke initiatieven nodig', zegt gemeenteraadslid Tinevimbo Maphosa. 'Ze tilt het leven van onze mensen naar een niveau hoger. Ook het visserijproject dat ze recent heeft opgezet, zie ik als een teken van haar inzet voor gemeenschapsopbouw. Mensen moeten productief zijn en niet langer klagen over de situatie in het land. Het werk van mevrouw Mpala maakt deel uit van wat we meer moeten zien gebeuren in onze gemeenschappen', zegt Maphosa.

'Het werk van mevrouw Mpala maakt deel uit van wat we meer moeten zien gebeuren in onze gemeenschappen'

Voedselzekerheid

Met de steun van de FAO en het Green Cities Network heeft haar stad ondertussen nog tal van andere gemeenschappelijke tuinen in opbouw.

Tegelijk uiten verschillende humanitaire organisaties hun bezorgdheid over de mate van ondervoeding in Afrika. Sommige delen van het continent kampen met acute voedseltekorten. Maphosa gelooft dat initiatieven van eigen bodem zoals stadslandbouwprojecten hoop kunnen geven voor jonge mensen in een land als Zimbabwe, waar een tekort heerst aan formele banen en misdaad en drugsgebruik een groot probleem vormen. 'Jongeren zijn op zoek naar mogelijkheden om hun teveel aan vrije tijd nuttig te besteden en willen voor zichzelf een inkomen genereren. Met meer projecten van inspirerende individuen zoals mevrouw Mpala, kunnen we de vele problemen van de gemeenschap oplossen.'

De leer van Joseph Goebbels. Bieke Purnelle

De Standaard 24/02/2023

Taal is niet alles, maar toch veel. Wat we niet in woorden kunnen vatten, valt lastig te bedenken of te verbeelden. Logisch dat taal de emoties en de gemoederen verhit, of het nu het oeuvre van een bejubeld jeugdacteur betreft, of het afvoeren van genderspecifieke aanspreektitels. Hoe wij elkaar noemen, is nooit neutraal. Woorden zijn altijd geladen. Ze ontlenen hun betekenis aan de context, de geschiedenis en de ervaring van wie ze spreekt en ontvangt.

Taal is dan ook meer dan gereedschap. 'Ik zie je graag' is niet hetzelfde als 'ik hou van je'. 'Laat mij even met rust' zegt iets anders dan 'fuck off'. Als mijn tieners mij 'bro' noemen, beschouw ik dat als een compliment, maar ik vermoed dat hun leraar Nederlands daar anders over denkt. Ooit noemde iemand mij 'wijveke', en bleek ik de enige in het gezelschap te zijn die dat niet grappig vond.

De meeste taalkundigen zijn het erover eens dat de samenleving de taal verandert, maar niet andersom. Onze taal evolueert en transformeert omdat we telkens nieuwe woorden nodig hebben om nieuwe concepten te beschrijven. Daarnaast maakt ze deel uit van onze sociaal-culturele identiteit. Jongeren zetten zich af tegen de wereld van volwassenen aan de hand van hun taal. Groepen en gemeenschappen hanteren vaak een eigen lingo, dat de samenhang van het collectief benadrukt en versterkt. Taal zegt iets over de groep waartoe we (willen) behoren. De taal die politici en media bezigen inzake migratie lijkt bedoeld om de mensen over wie het gaat te dehumaniseren.

In die identitaire rol liggen kansen en gevaren verscholen. Om de gevaren te zien moeten we erkennen dat taal wel degelijk invloed heeft op de samenleving. Omdat ze onze identiteit vormgeeft en de samenleving categoriseert, kan ze ook mensen opsluiten in een categorie en dus uitsluiten. Taal bepaalt wie erbij hoort en wie niet. Taal is dus macht. Wie erin slaagt de eigen werkelijkheid als de enige juiste werkelijkheid te presenteren, zit op rozen.

Zodra taal de regels, normen en waarden van een dominante cultuur of groep uitdrukt, wordt ze 'discours' en sluipt ze slinks onze kranten, tv-programma's, gesprekken en uiteindelijk onze gedachten binnen.

Nooit eerder in de geschiedenis werd taal zo doeltreffend ingezet als machtsinstrument als in nazi-Duitsland. Haatdragende en uitsluitende ideologie vond een weg naar de hoofden en de harten via de taal, door de eindeloze herhaling van zorgvuldig gewikte woorden, begrippen en zinnen. De samenleving moest worden doordrongen van de nationaalsocialistische boodschap. De propaganda beoogde emotie. Positieve emoties over de NSDAP, redders van het vaderland. Negatieve emoties over Joden, communisten, progressieven en andere groepen die de normen en waarden van de nazistaat bedreigden.

Het Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda, onder leiding van Joseph Goebbels, was buitengewoon doeltreffend in het bespelen en kneden van de volksgeest.

Massabijeenkomsten, pamfletten, radiotoespraken en cursussen voor de schoolgaande jeugd zetten het Duitse volk vrij accuraat met de neuzen in de gewenste richting.

Goebbels vatte zijn tactiek samen in zes heldere basisregels.

1. Vereenvoudig. Hou het simpel. Leid de mensen niet af met complexiteit en gelaagdheid.
2. Herhaal. Hoe foutief een bewering ook is, als je ze maar vaak genoeg herhaalt, wordt ze waarheid.
3. Gebruik en bespeel emotie. Gelijk krijg je niet van het gezond verstand, maar van het buikgevoel.
4. Frame je stelling. Schets een tendentiek beeld van de werkelijkheid.
5. Negeer onwenselijke feiten die je beweringen kunnen ondergraven.
6. Lieg geloofwaardig.

Goebbels zou goedkeurend knikken bij het horen en lezen van het discours dat vandaag gehanteerd wordt omtrent asiel en migratie. Tien jaar geleden hadden wij nog nooit van een 'transmigrant' of een 'aanzuigeffect' gehoord, noch vonden wij werkwoorden als 'ontruimen' gepast wanneer het mensen betrof.

De taal die politici en media bezigen inzake migratie lijkt bedoeld om de mensen over wie het gaat te dehumaniseren. Alsof tot elke prijs moet worden vermeden dat wij hen als mensen zouden zien en hen zouden willen helpen. Woorden als 'asielstroom' en 'asielgolf' moeten suggereren dat wij overrompeld worden door een onhoudbare tsunami van 'gelukzoekers'. Het weerzinwekkende woord 'illegalen' doet zelfs geen wenkbrauw meer fronsen. De taal van extreemrechts is gemeengoed geworden en weergalmt niet alleen in onze media, maar zelfs ter linkerzijde van het politieke spectrum. Volgend jaar zullen diezelfde actoren semi-argeloos analyseren hoe extreemrechts de verkiezingen kon winnen.

In 2016 schreef de inmiddels overleden taalkundig antropoloog Jan Blommaert het boekje *Let op je woorden. Politiek, taal en strijd*, waarin hij de dieperliggende lagen blootlegde van de taal die we bezigen in de politiek, in de media en aan de toeg. Blommaert fileerde en analyseerde het dominante discours over arbeid, economie, veiligheid en migratie, legde de ideologische agenda achter de framing bloot en nodigde de lezer uit om begrippen te herformuleren vanuit een ander perspectief. Het boekje biedt nog altijd een verfrissende en interessante denkoefening, een die velen vandaag kunnen gebruiken.

'Laten we de echt belangrijke vragen in de war on drugs toch ook maar stellen'

Knack digitaal 15 januari 2023

‘De harde vragen in de war on drugs worden opnieuw vakkundig vermeden’, schrijven vier experts nu het debat over drugs opnieuw oplaait na aanhoudend geweld in Antwerpen.

De war on drugs is nu echt uit de hand aan het lopen. Er is niet alleen de dreiging van een aanslag op de minister van Justitie, Vincent van Quickenborne. Er is ook een constante stroom van aanslagen op woningen van mensen die op een of andere manier betrokken zijn bij de illegale drugstrafiek in ons land, waarbij nu ook een onschuldig kind van 11 jaar tragisch om het leven is gekomen.

De roep om harde politieacties klinkt nu luid, er wordt zelfs openlijk aangegeven dat het leger moet tussenkomen. De harde vragen in de war on drugs worden echter opnieuw vakkundig vermeden: Waarom gebruiken mensen immers roesmiddelen? En vooral: hoe kunnen we zorgen dat minder mensen roesmiddelen nodig hebben? Pas dan zal de war on drugs zichzelf opheffen.

Roesmiddelen als zelfmedicatie

Laten we eerst met die gebruiker beginnen. Roesmiddelen worden gebruikt in alle lagen en segmenten van de bevolking, en dat komt omdat ze positieve effecten hebben voor de gebruiker. Niet alle gebruikers kampen met of veroorzaken problemen.

Een minderheid wel. Het gaat hierbij om een relatief kleine groep van de populatie. Schattingen lopen uiteen, maar zo’n 1 tot 5% van de (jong)volwassenen gebruikt op regelmatige basis illegale roesmiddelen (cannabis, cocaïne, xtc, ...). Uit studies blijkt duidelijk dat vroege negatieve levensgebeurtenissen, zoals emotionele en fysieke verwaarlozing, misbruik en mishandeling, tot 70% en meer van druggebruik verklaren.

En er is ook een duidelijke dosis-response relatie tussen dergelijke vroege negatieve levenservaringen en middelengebruik: hoe meer misbruik en verwaarlozing, hoe problematischer druggebruik wordt. Mensen met een ernstige traumageschiedenis beginnen vroeger middelen te gebruiken, gebruiken ook sneller illegale middelen en drugs die een groter gevaar voor de gezondheid inhouden. Bovendien hangt dergelijk druggebruik vrijwel steeds samen met gevoelens van depressie, angst, kwaadheid en leegte. Kort door de bocht: roesmiddelen zijn vooral een vorm van zelfmedicatie: ze worden gebruikt om gevoelens van psychische pijn, minderwaardigheid, doelloosheid en hopeloosheid te dempen.

Zullen we daarom wat meer middelen inzetten op preventie van misbruik en mishandeling? De bron van druggebruik droogleggen behelst niet het aanpakken van dealers op straat, handelaars of drugsbaronnen in Zuid-Amerika. Het gaat om het wegnemen van de behoefte aan roesmiddelen. Dat zal wellicht nooit volledig kunnen: er bestaat geen menselijke samenleving waarin er geen roesmiddelen gebruikt worden. Maar problematisch gebruik kunnen we echt wel sterk terugdringen: niet door deze gebruikers te straffen, of te stigmatiseren en te vingerwijzen voor de gewelddadigheden van de illegale drugshandelaren, maar door het inzetten op preventie en op het breder beschikbaar en toegankelijk maken van psychologische zorg.

Er heerst immers nog heel veel schaamte, angst en wantrouwen om de stap naar de hulpverlening te zetten. Dat is vooral het geval bij problematische druggebruikers. Studies tonen overduidelijk aan dat mensen met een verslavingsproblematiek er erg lang over doen om hulp te zoeken voor hun probleem. Velen zoeken nooit professionele hulp. We moeten daarom in de eerste plaats inzetten op laagdrempelige hulp. Cijfers uit Vlaanderen tonen aan dat vooral online

hulp maakt het mogelijk voor mensen met drugproblemen om volledig anoniem aan de slag te gaan met hun probleem en daarbij ook de steun te ervaren van lotgenoten. De angst, schaamte en wantrouwen ten opzichte van hulpverleners zijn immers vaak zo groot bij mensen dat ze de broodnodige steun en begrip eerder vinden bij andere gebruikers. Ook daar dienen we dus op in te zetten: geef een centrale rol aan ex-gebruikers in de aanpak van problematisch roesmiddelengebruik. Ook het decriminaliseren van bezit en gebruik zal ertoe leiden dat méér mensen hulp zullen zoeken voor hun druggerelateerde problemen.

Maatschappelijke trends versterken middelengebruik

Psychologische factoren zijn slechts een deel van de verklaring voor druggebruik. Biologische factoren kunnen eveneens een rol spelen, maar ook maatschappelijke trends. Dit brengt ons wellicht tot de meest pijnlijke vraag in de War on Drugs: hoe komt het dat prevalentie van misbruik en verwaarlozing van kinderen en jongeren ook in onze ‘moderne en vooruitstrevende’ maatschappij nog zo hoog is? Waarom kampt een blijkbaar groeiende groep van jongeren en jongvolwassenen met gevoelens van doelloosheid aan de ene kant en voelen ze steeds meer de druk om te presteren aan de andere kant?

Hier ligt een belangrijke taak voor iedereen die betrokken is bij de vormgeving van onze maatschappij: van ouders tot jeugdclubs, bedrijven en politici. Zij kunnen allen bijdragen aan een meer inclusieve maatschappij. Polarisering, radicalisering en een steeds groter wordende klemtoon op persoonlijk succes lijken weinig zoden aan de dijk te brengen. Toch zie je weinig anders als je de krant openslaat of het nieuws bekijkt. Het verhogen van het zogenaamde sociaal kapitaal in een maatschappij is wel een vruchtbare piste. Met sociaal kapitaal bedoelt men de aanwezigheid van kenmerken als vertrouwen, gelijkheid, samenwerking, wederkerigheid en goedheid in een maatschappij.

Dit is geen flauwe geitenwollen praat: wetenschappelijk onderzoek heeft genoegzaam aangetoond dat er een sterke relatie is tussen sociale ongelijkheid, armoede, vertrouwen in anderen en fysieke en geestelijke gezondheid. Zo kan bijvoorbeeld een structurele ondersteuning bieden aan alleenstaande moeders met jonge kinderen op termijn meer zoden aan de dijk zetten dan groots opgezette drugpreventiecampagnes. We moeten daarom dringend met andere wapens gaan vechten. Dat klinkt misschien minder stoer, maar het is wel doeltreffender.

Een opiniestuk ondertekend door:

Prof dr Patrick Luyten, Hoogleraar Klinische Psychologie, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, KU Leuven en University College London, UK.

Herwig Claeys, medewerker Zorggroep Zin en projectverantwoordelijke OnlinePsyHulp.be.

Paul Van Deun, Verslavingstherapeut. Auteur Het Gekaapte Brein, verslavingsgedrag beter begrijpen.

Prof dr Tom Decorte, hoogleraar criminologie, Faculteit Recht en Criminologie, Universiteit Gent.

Jebron Info

Wens je Jebron-Info niet meer te ontvangen, geef dan een seintje via mail.

Jebron vzw ; Open Huis voor Vorming en Pastoraat

Nieuw Mailadres : jebron@jebron.be

Nieuwe Website www.jebron.be

Nieuw Postadres: Hogeweg 50, 9320 Erembodegem

Raad van Bestuur: Inge De Bruyn, Paul De Witte, Luc D'Hooghe, Annie Maes, Kristien Renneboog, Erik Van Assche

Liturgieverantwoordelijke Paul De Witte